

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

JAAERVERSLAG 2013

INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS

Voorwoord

In dit jaarverslag over het jaar 2013 leggen wij verantwoording af over de uitoefening van ons toezicht en ons financieel beheer. Het gaat over onze taken, ons toezicht, onze mensen en middelen, en ook over de signalen en feedback die wij krijgen.

Het jaarverslag gaat in de achtereenvolgende paragrafen over:

- ons werk in het algemeen, onze eigen kwaliteitszorg en onze relatie met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) (paragraaf 1);
- onze missie en visie, onze taken en belangrijke ontwikkelingen in de manier waarop wij toezicht houden (paragraaf 2);
- ons toezicht: hoe werkt het en hoe kreeg het in 2013 gestalte in de verschillende onderwijssectoren, op enkele specifieke terreinen en op stelselniveau (paragraaf 3). In deze paragraaf gaan we ook in op onze kennisnetwerken, ons informatiebeleid, samenwerking met andere rijksinspecties en samenwerking internationaal;
- mensen en middelen (paragraaf 4);
- signalen en feedback van stakeholders (paragraaf 5).

De derde paragraaf over ons toezicht maakt het leeuwendeel van dit jaarverslag uit.

Naast ons jaarverslag brengen wij jaarlijks het verslag over de staat van het onderwijs uit: het Onderwijsverslag. Daarin beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen in het onderwijs: de staat van de sectoren en de staat van het stelsel.

inspecteur-generaal van het Onderwijs,

mevrouw drs. A.S. Roeters
april 2014

Inhoud

Voorwoord	2
1 Inleiding	4
1.1 Effectief toezicht voor goed onderwijs	4
1.2 Relatie tussen Jaarverslag en Onderwijsverslag	4
1.3 Kwaliteitszorg	4
1.4 Positionering / Relatie met het ministerie van OCW	5
2 Missie, visie, toezichttaken en ontwikkelingen in het toezicht	6
2.1 Missie en visie	6
2.2 Taken	6
2.3 Belangrijke ontwikkelingen in het toezicht	7
2.4 Raad van Advies	8
3 Het toezicht van de inspectie	10
3.1 Werkwijze	10
3.2 Kennisnetwerken	24
3.3 Informatiebeleid	25
3.4 Samenwerking met andere inspecties	26
3.5 Samenwerking internationaal	26
4 Mensen en middelen	28
4.1 Organisatiestructuur	28
4.2 Organisatieontwikkeling	28
4.3 Begroting en realisatie	30
5 Feedback van stakeholders	31
5.1 Algemeen	31
5.2 Twitter	31
5.3 Klachten en signalen	32
5.4 Tevredenheidsonderzoek	35
Bijlage 1	36
Organogram per 31 december 2013	36

1 Inleiding

1.1 Effectief toezicht voor goed onderwijs

Effectief toezicht voor goed onderwijs, dat is de missie van de Inspectie van het Onderwijs. Het gaat het erom dat we effectief zijn als toezichthouder, wetende dat de middelen gelimiteerd zijn en dat we de lasten zo veel mogelijk willen beperken.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) stelt dat het bij het toezicht op publieke belangen erom gaat de publieke belangen centraal te stellen en maatschappelijke meerwaarde te creëren (WRR-advies 'Toezien op publieke belangen', september 2013). Het lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het kennelijk niet. Voor ons als Inspectie van het Onderwijs is het publieke belang: beter onderwijs. Daarin zit onze meerwaarde: het helpen realiseren van beter onderwijs en het borgen van kwaliteit. In het ontwikkeltraject Toezicht 2020 proberen we die opdracht op een moderne en brede manier vorm te geven. Op basis van een zo breed mogelijk en geïntegreerd beeld van de instellingen die het onderwijs verzorgen (kwaliteit, financiën en bestuurlijk handelen) en gericht op alle onderwijsinstellingen, niet alleen of vooral de zwakke en zeer zwakke.

Met ons toezicht willen we dus de kwaliteit van het onderwijs bevorderen. Vanuit die invalshoek bepalen we onze concrete toezichtactiviteiten en – in samenspraak met de politiek – de richting waarin het toezicht zich ontwikkelt.

1.2 Relatie tussen Jaarverslag en Onderwijsverslag

Het jaarverslag komt dit jaar voor het eerst uit tegelijk met het Onderwijsverslag.

Het Onderwijsverslag is het verslag over de staat van het Nederlandse onderwijs als bedoeld in artikel 23, achtste lid, van de Grondwet. We bieden dit jaarlijks aan de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Economische Zaken (EZ) aan. In het Onderwijsverslag beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen in het Nederlandse onderwijs. We doen dit zo veel mogelijk in meerjarig en ook in internationaal perspectief.

Het jaarverslag is iets anders. Waar het Onderwijsverslag gaat over de staat van het onderwijs, gaat het jaarverslag over de wijze en de kwaliteit van de uitoefening van het toezicht door de inspectie. Over onze taken, ons toezicht, de mensen die het werk doen en de middelen die we voor ons werk inzetten. Het gaat ook over de bedrijfsvoering en over de ontwikkelingen in de inspectieorganisatie. Het jaarverslag bevat ten slotte ook een financieel jaarverslag.

1.3 Kwaliteitszorg

Omdat de Inspectie van het Onderwijs oordeelt over de kwaliteit en kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen, dient de inspectie uiteraard ook de kwaliteit van het eigen werk steeds kritisch te beschouwen.

Sinds 2004 hanteren we vormen van auditing. Aanvankelijk is de inspectie geaccrediteerd geweest tegen de ISO 17020 norm (2007-2011). In 2012 hebben we een kwaliteitsmanagementsysteem geïmplementeerd dat gebaseerd is op de ISO 9001 norm. Eind 2012 is de inspectie tegen deze norm gecertificeerd. Deze status is drie jaar geldig.

Effectiviteit kwaliteitsmanagementsysteem

De inspectie heeft op basis van de ISO 9001 norm in 2013 haar jaarlijkse directiebeoordeling uitgevoerd. In de directiebeoordeling is geconcludeerd dat het kwaliteitsmanagementsysteem geschikt en effectief is. De effectiviteit van het systeem blijkt uit aantoonbare verbetermaatregelen die zijn doorgevoerd naar aanleiding van de interne audits en evaluaties.

Tussentijdse beoordeling ISO 9001 norm

In 2013 heeft de externe beoordelaar een eerste tussentijdse beoordeling uitgevoerd, waarin is nagegaan of de inspectie blijvend aan de ISO 9001 norm voldoet. De uitkomst is positief: er zijn geen afwijkingen geconstateerd op de norm. De externe auditoren beoordelen ons kwaliteitssysteem bovendien als gedegen en doorleefd.

Peer review

Wij vinden het van belang dat onafhankelijke externe partijen ons toezicht beoordelen. Die beoordeling geschiedt volgens peer review op directieniveau. Peer reviews zijn een vorm van visitatie. Bij visitaties beoordeelt een derde partij hoe een organisatie presteert op specifieke, vooraf bepaalde, aspecten. De peer reviews die wij hebben geïnitieerd, vinden plaats in samenwerking met inspecties uit het buitenland (SICI-verband). Zie ook paragraaf 3.5.

In 2012 is door de Vlaamse inspectie een eerste peer review uitgevoerd bij onze sectordirectie expertisecentra. Dit heeft in het voorjaar van 2013 tot een tegenbezoek bij de Vlaamse inspectie geleid. Medio 2013 heeft de Duitse inspectie (Niedersachsen) een peer review uitgevoerd bij de sectordirectie primair onderwijs.

Verdere optimalisatie van het interne auditsysteem

Het bovenstaande is voor ons een bevestiging dat onze basiskwaliteit op orde is en dat wij ons in onze interne audits kunnen richten op hogere kwaliteitseisen, waarin aandacht is voor verdere professionalisering, innovatie en organisatieontwikkeling. Vanuit deze optiek is medio 2013 besloten het intern auditsysteem te optimaliseren, gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- de ontwikkeling van basiskwaliteit naar dynamische kwaliteit;
- proportionaliteit en flexibiliteit;
- efficiency.

De nieuwe opzet van de interne audits brengt met zich mee dat we toe kunnen met een compacter auditteam. Bovendien is in de uitvoering van de interne audits meer flexibiliteit mogelijk. Zo zijn in 2013 naast de 'reguliere' geplande audits reeds thematische audits op verzoek uitgevoerd en – bij wijze van pilot – een waarderende audit, gebaseerd op de uitgangspunten van *appreciative inquiry*.

1.4 Positionering / Relatie met het ministerie van OCW

De Inspectie van het Onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van OCW. Twee specifieke taken vallen onder de verantwoordelijkheid van andere ministers: groen onderwijs valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Economische Zaken en het tweedelijns toezicht op de kinderopvang valt onder verantwoordelijkheid van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De minister van OCW legt verantwoording af aan de Tweede Kamer over de inspectie. In het toezicht is de inspectie onafhankelijk, zowel in haar oordeel als in haar oordeelsvorming.

De werkwijze van de Inspectie van het Onderwijs is geregeld in de Wet op het onderwijstoezicht (de WOT). De samenwerking tussen het ministerie van OCW en de inspectie is beschreven in de 'Regeling Inspectie van het Onderwijs 2006'.

2 Missie, visie, toezichttaken en ontwikkelingen in het toezicht

2.1 Missie en visie

Effectief toezicht voor goed onderwijs, dat is de missie van de Inspectie van het Onderwijs. We willen met ons toezicht bevorderen dat het Nederlandse onderwijsstelsel goed functioneert en dat alle leerlingen en studenten in Nederland goed onderwijs krijgen. We willen het onderwijsveld informeren en stimuleren. Dit doen we door toezicht op het niveau van de individuele scholen en instellingen. Ook willen we aandacht vragen voor de ontwikkeling van het onderwijs op stelselniveau. Dit doen we door middel van themarapporten en het jaarlijkse verslag over de staat van het onderwijs (Onderwijsverslag).

Ons toezicht op scholen en instellingen is risicogericht. Dit betekent dat we in 2013 onze aandacht vooral hebben gericht op scholen en instellingen waar wij risico's opmerken. Uitgangspunt is de verantwoordelijkheid van de instelling zelf; bij onvoldoende resultaten, onderpresteren of zorgelijke signalen verscherpen wij ons toezicht en maken wij met het bestuur van de school of instelling afspraken over verbetering van de kwaliteit. Ook gaan we na of scholen en instellingen zich houden aan wet- en regelgeving op onderwijsgebied en op financieel gebied. Waar nodig treden we handhavend op.

Behalve onderzoek op het niveau van de instellingen doen we ook onderzoek op stelselniveau. Met ons stelselonderzoek beogen wij belangrijke ontwikkelingen en problemen aan de orde te stellen voor politiek en samenleving.

Het gaat de Inspectie van het Onderwijs om toezicht met effect, om toezicht dat goed onderwijs bevordert. Daarbij geldt dat de inspectie onderwijskwaliteit beloont met (verdiend) vertrouwen. Anders gezegd: leveren onderwijsinstellingen goed onderwijs? Dan doet de inspectie een stap terug.

2.2 Taken

Op basis van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) heeft de inspectie in essentie de volgende taken:

- beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs (inclusief de kwaliteit van het onderwijspersoneel), beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van de uitoefening van de taken van de regionale expertisecentra en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven, en beoordelen van de kwaliteitsvoorwaarden van de voorschoolse educatie op peuterspeelzalen en kindercentra;
- beoordelen en bevorderen van de naleving van de voorschriften die gebaseerd zijn op een onderwijswet;
- beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het stelsel voor hoger onderwijs, met inbegrip van het stelsel van accreditatie;
- beoordelen en bevorderen van de financiële rechtmatigheid;
- beoordelen en bevorderen van de rechtmatigheid en de doeltreffendheid van de uitoefening van de taken die gemeenten hebben op het terrein van de kinderopvang en de peuterspeelzalen;

- rapporteren over de ontwikkeling van het onderwijs en over de uitoefening van de taken door de instellingen, de regionale expertisecentra en de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven, in het bijzonder over de kwaliteit daarvan;
- verrichten van andere taken die door wet- en regelgeving aan de inspectie zijn opgedragen.

2.3 Belangrijke ontwikkelingen in het toezicht

2.3.1 Geïntegreerd risicomodel

In 2013 heeft de inspectie een geïntegreerd risicomodel ontwikkeld. Met dit model vindt verdere integratie van het kwaliteitstoezicht en het financieel toezicht plaats. In het najaar hebben pilots plaatsgevonden in de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en expertisecentra. Inzet was het realiseren van een uitgebreider, geïntegreerd risicomodel met een aantal vooruitkijkende (financiële) variabelen die zicht geven op de risico's op de langere termijn.

2.3.2 Toezicht op bestuurlijk handelen

De inspectie heeft in 2013 de toezichtmodule 'Bestuurlijk handelen' ontwikkeld. Hiermee krijgt het risicogerichte toezicht een extra dimensie. Het toezicht op het bestuurlijk handelen gaat uit van de samenhang tussen de kwaliteit van het onderwijs, de personeelskwaliteit en de financiële gezondheid op bestuursniveau. De module maakt inzichtelijk welke effecten het bestuurlijk handelen heeft voor de leerlingen en studenten.

We betrekken het bestuurlijk handelen in het toezicht als uit de risicoanalyse blijkt dat het bestuurlijk handelen risico's oplevert voor de kwaliteit van het onderwijs. Met de module 'Bestuurlijk handelen' kunnen wij heel gericht werken aan snelle, goede oplossingen. De interne toezichthouder zal gesprekspartner zijn of onderwerp van onderzoek, afhankelijk van de ernst van de situatie en de fase van escalatie.

We leggen het toezicht op het bestuurlijk handelen vast in de bestaande toezichtkaders voor de sectoren. In de toezichtkaders voor de sectoren beroepsonderwijs en voortgezet onderwijs is dit voor een deel al gebeurd. In het basisonderwijs en in het speciaal onderwijs hebben we in 2013 een begin gemaakt met enkele pilotprojecten.

2.3.3 Differentiatie in het toezicht

Het risicogerichte toezicht heeft aantoonbaar effect en zet zeer zwakke en zwakke scholen sneller aan tot actie. Om bij te dragen aan verdere kwaliteitsverbetering wil de inspectie de komende jaren met haar toezicht álle scholen in Nederland stimuleren tot verbetering, niet alleen de (zeer) zwakke scholen. In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte II (najaar 2012) staat in de onderwijsparagraaf 'Van goed naar excellent onderwijs' dat het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs zich ook gaat uitstrekken tot de categorieën 'goed' en 'excellent'.

De inspectie heeft in 2013 veel energie gestoken in de uitwerking van het gedifferentieerde toezicht. Er hebben zowel binnen de inspectie als met andere betrokken partijen en personen tal van gesprekken en panelbijeenkomsten plaatsgevonden over differentiatie in het toezicht. Ook was er in juni 2013 een drukbezochte conferentie voor het inspectiepersoneel over de vernieuwing van het toezicht.

De minister heeft de Tweede Kamer in maart 2014 per brief geïnformeerd over de wijze waarop de inspectie de differentiatie vorm zal geven.

Een onafhankelijke jury draagt jaarlijks een aantal scholen voor aan de minister voor het officiële predicaat 'Excellente school'. In 2013 leverde de inspectie opbrengstgegevens aan deze onafhankelijke jury. Naast opbrengsten spelen in de jurybeoordeling ook andere zaken een rol. Het ministerie van OCW voerde aanvankelijk het secretariaat van de jury. Vanaf september 2013 heeft de inspectie de secretarisrol van OCW overgenomen.

2.4 Raad van Advies

De Raad van Advies van de inspectie is ingesteld op basis van artikel 24 van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT). De Raad adviseert de inspectie gevraagd en ongevraagd over de kwaliteit van de uitoefening van het toezicht. De Raad van Advies bestond in 2013 uit:

- de heer prof. dr. G.W. Meijnen (voorzitter);
- de heer prof. dr. J.M.A. Hermanns;
- de heer prof. dr. A.M.L. van Wieringen;
- de heer C. Cornielje (per 1 september 2013);
- de heer prof. dr. J.H.R. van de Poel (per 1 december 2013).

Onderwerpen

In 2013 is de Raad van Advies viermaal bijeengekomen met de inspectieleiding. In de bijeenkomsten kwam, naast een aantal specifieke bespreekpunten, steeds de actualiteit aan de orde. Het ging daarbij onder meer over de examenfraude in het voortgezet onderwijs, het onderzoek naar de bedrijfsgerichte trajecten in het beroepsonderwijs, het gebruik van toetsen en (andere) ontwikkelingen in het toezicht.

De belangrijkste bespreekpunten die in 2013 op de agenda stonden, waren de volgende:

- ontwikkelingen in het toezicht;
- Onderwijsverslag;
- Jaarwerkplan 2014;
- toezicht passend onderwijs;
- hoe om te gaan met vernieuwing in het onderwijs.

Ontwikkelingen in het toezicht

De Raad van Advies besprak met de inspectieleiding uitgebreid de visie achter de beoogde differentiatie in het toezicht. Daarbij vroeg de Raad van Advies aandacht voor de verschillende invalshoeken die in het gedifferentieerde toezicht besloten lijken te liggen: risicogericht toezicht en één of meer andere, meer stimulerende vormen van toezicht. De Raad van Advies adviseerde de inspectie om in die visievorming nadrukkelijk te bezien hoe de verschillende invalshoeken gecombineerd kunnen worden. Daarbij adviseerde de Raad van Advies ook aandacht te besteden aan de rangorde van de aandachtsgebieden in het toezicht; wat is wanneer onderwerp van toezicht en hoe zwaar weegt het dan. Hoe weegt een inspecteur bijvoorbeeld een Loot-school die uitstekende begeleiding realiseert op sportgebied, maar het minder goed doet op de kernvakken?

Bij de bespreking van de ontwikkeling van het financiële toezicht en de integratie daarvan met het kwaliteitstoezicht stelde de Raad van Advies ook aan de orde: prioritering (wat is nu het belangrijkste; kwaliteit of financiën?) en rijpheid van het inspectiewerk (heeft de inspectie voldoende in handen en is er voldoende zicht op hoe financiën en kwaliteit zich verhouden?).

Ook de lessen uit het toezichtstraject bij de Ibn-Ghaldounschool kwamen in het overleg met de Raad van Advies ter sprake. De Raad van Advies herkende en benadrukte de constatering dat in het geval van Ibn Ghaldoun de context onvoldoende was meegewogen in het toezicht en dat het meer in het algemeen van belang is verder te kijken dan de toezichtkaders. De Raad adviseerde daarbij ook aandacht te besteden aan de moed die soms nodig is om in het belang van de leerlingen zaken op de spits te drijven, ook als de meeste reguliere indicatoren op groen staan.

Onderwijsverslag

Het Onderwijsverslag kwam in 2013 tweemaal aan de orde. De Raad van Advies adviseerde om zo veel mogelijk vanuit de leerlingen en studenten te redeneren. Concreet betekent dat: vaststellen dat bepaalde dingen niet goed gaan is niet genoeg. Het is nodig om met die vaststelling meteen te bepalen wat er voor leerlingen en studenten moet verbeteren en waarom. Ook adviseerde de Raad

om aandacht te besteden aan enkele grote vernieuwingen in het onderwijs; in hoeverre blijken deze vernieuwingen stabiel of duurzaam? En onder welke voorwaarden?

Jaarwerkplan 2014

De Raad van Advies heeft aandacht gevraagd voor het resultaat van het werken met de vier themalijnen die de inspectie al enkele jaren hanteert. Deze themalijnen zijn: opbrengsten, de leraar, bestuurlijk handelen en de leerling met extra ondersteuningsbehoefte. Verder heeft de Raad geadviseerd om geen concrete (beleids)doelen te koppelen aan themaonderzoek en om in thema-rapporten vooral beschrijvend te werk te gaan en niet zozeer verklarend. Voorts pleitte de Raad opnieuw voor een meerjarig schema dat ook de inhoud (vakken, leergebieden) van het onderwijs systematisch aan de orde stelt. De Raad van Advies heeft de inspectie ten slotte geadviseerd meer gebruik te maken van onderzoek dat buiten de inspectie al loopt. Daarbij noemde de Raad ook uitbesteding van onderzoek of co-financiering van onderzoek als mogelijkheden.

Toezicht passend onderwijs

De Raad van Advies heeft aandacht gevraagd voor de risico's van passend onderwijs. De Raad adviseerde om stap voor stap te werk te gaan en daarbij duidelijke prioriteiten te stellen. Eerste prioriteit zou volgens de Raad van Advies moeten zijn dat er geen kinderen de dupe mogen worden van de nieuwe regeling: 'geen kind op straat'. Onderwijs op maat is een volgende – al veel lastiger – stap. De Raad van Advies ziet een belangrijke rol voor de inspectie weggelegd bij het monitoren van de risico's. Het gevaar van een nieuwe bureaucratische laag is volgens de Raad zeker niet denkbeeldig.

Hoe om te gaan met vernieuwing in het onderwijs

De Raad van Advies adviseerde vernieuwende onderwijsvormen 'normaal' te benaderen. De Raad bedoelt daarmee dat scholen met vernieuwende onderwijsvormen aan dezelfde eisen moeten voldoen en zich op dezelfde manier moeten verantwoorden als alle andere scholen. Dit punt werd besproken naar aanleiding van de snelle opkomst van een aantal Steve-Jobsscholen. De Raad van Advies stelde in dit verband dat leren op veel verschillende manieren kan en dat het bij Steve-Jobsscholen in wezen eerder gaat om 'niet-papieren scholen' dan om een nieuw didactisch concept. De Raad van Advies stelde meer in het algemeen dat het goed is om dit soort *grassroots* bewegingen binnen het onderwijs enige ruimte te geven.

3 Het toezicht van de inspectie

3.1 Werkwijze

3.1.1 Instellingstoezicht

Het toezicht op de scholen en instellingen vormt veruit het grootste deel van het inspectiewerk. We oefenen toezicht uit op de onderwijskwaliteit bij de Nederlandse onderwijsinstellingen, met uitzondering van het hoger onderwijs. Daar kennen we de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) en vullen NVAO en inspectie elkaar aan. In het middelbaar beroepsonderwijs houden we, behalve op de onderwijskwaliteit, ook toezicht op de examenkwaliteit.

Jaarlijkse risicoanalyse

Op basis van de jaarlijkse risicoanalyse identificeren we scholen en instellingen die onvoldoende onderwijskwaliteit bieden. We stimuleren hen vervolgens tot verbetering door intensivering van ons toezicht. Daarnaast geven we scholen en instellingen inzicht in de sterke en zwakke punten van hun onderwijs door ze te beoordelen en te vergelijken met (groepen van) anderen. De oordelen van de inspectie zijn openbaar.

Vanaf augustus 2013 hebben we pilots uitgevoerd met een nieuw, geïntegreerd risicomodel, waarin sprake is van integratie van kwaliteitstoezicht en financieel toezicht. Als daar aanleiding toe is, betrekken we voortaan ook het bestuurlijk handelen in het toezicht (zie paragraaf 2.3.2).

Periodiek bezoek

Om ervoor te zorgen dat we een beeld hebben van de kwaliteit van het onderwijs op elke onderwijsinstelling in Nederland, bezoeken we elke school in het basisonderwijs, in het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs minimaal eens per vier jaar. De aard van zo'n onderzoek varieert. Het kan gaan om een steekproefonderzoek om informatie te verzamelen voor het jaarlijkse verslag over de staat van het onderwijs, om een specifiek thematisch onderzoek of om een standaardonderzoek naar resultaten, zorg en begeleiding, en kwaliteitszorg, waarbij we ook de naleving van wettelijke vereisten controleren.

In het middelbaar beroepsonderwijs voeren we driejaarlijks een instellingsanalyse uit. Daarin wordt de 'Staat van de instelling' opgemaakt die betrekking heeft op (examen)kwaliteit, naleving en financiën.

Intensivering toezicht bij tekortkomingen

Als we tekortkomingen signaleren in onderwijskwaliteit en/of naleving van voorschriften en/of continuïteit, krijgt de onderwijsinstelling te maken met een intensievere vorm van toezicht. We spreken dan bestuur en schoolleiding aan op de geconstateerde tekortkomingen en maken afspraken over verbetering. Vervolgens onderzoeken we het resultaat van deze verbeteringen.

Als de kwaliteit van het onderwijs op meerdere onderdelen ernstig tekortschiet, merken we een school of een onderdeel van een instelling aan als zwak of zeer zwak. We oefenen dan intensiever toezicht uit, met als doel dat het bestuur de tekortkomingen zo snel mogelijk opheft.

In bepaalde gevallen kunnen we gebruik maken van wettelijke handhavingsmogelijkheden en, bij onvoldoende verbetering, sancties opleggen.

Toezicht op (financiële) rechtmatigheid

De inspectie houdt naast toezicht op de kwaliteit, de naleving van voorschriften en de continuïteit van het onderwijs, ook financieel rechtmatigheidstoezicht op onderwijsinstellingen. Bij financieel

rechtmatigheidstoezicht controleren de instellingsaccountants de bekostigingsgegevens en de jaarstukken van instellingen volgens het bestaande controleprotocol. In alle onderwijssectoren verrichten we reviews op deze controles. We onderzoeken verder mogelijke andere onrechtmatigheden en geven zo nodig opdracht tot correcties. In geval van financiële onrechtmatigheid is bij bekostigde instellingen de Beleidsregel financiële sancties van kracht. Dit is een besluit van de minister van OCW.

Hoger onderwijs

In het hoger onderwijs hebben we de volgende taken:

- beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het stelsel voor hoger onderwijs;
- beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel;
- beoordelen en bevorderen van de financiële rechtmatigheid en continuïteit bij bekostigde instellingen;
- incidenteel onderzoek bij instellingen bij ernstige klachten of signalen;
- advisering over toetredingsaanvragen.

Het beoordelen en bevorderen van de naleving van wettelijke voorschriften is onderdeel van alle bovengenoemde taken.

Ons toezicht in het hoger onderwijs betreft zowel onderwijs bij door de overheid bekostigde instellingen als bij niet-bekostigde instellingen. Het financieel toezicht richt zich echter alleen op de bekostigde instellingen. Ten aanzien van niet-bekostigde instellingen adviseren we wel over het recht om graden te verlenen. We kunnen ook de financiële continuïteit van de instelling onderzoeken in geval van incidenten die de belangen van studenten kunnen schaden.

3.1.1.1 Basisonderwijs

Algemeen

De inspectie houdt toezicht op circa 7.400 basisscholen. In de meeste gevallen gaat het om gewoon basisonderwijs, in ongeveer 300 gevallen gaat het om scholen voor speciaal basisonderwijs. In ons toezicht spreken we van eenheden of objecten van toezicht; sommige scholen hebben immers meerdere vestigingen en het is soms nodig vestigingen van een school apart te bezien en een apart toezichtarrangement toe te kennen. Waar we het in deze paragraaf hebben over scholen, kan het gaan om meerdere vestigingen van één school.

Ons toezicht op basisscholen is risicogericht. Voor het speciaal basisonderwijs is de risicogerichte aanpak nog in ontwikkeling; in 2013 hebben we daar voor het eerst ervaring mee opgedaan. Speciale basisscholen die niet als risicovol uit de risicodetectie kwamen en langer dan twee jaar niet bezocht zijn, hebben een kort onderzoek gehad. In 2013 waren dat er 96.

Aantal arrangementen

Van de 7.404 basisscholen hebben er 7.342 een toezichtarrangement. Het overgrote deel van de huidige toezichtarrangementen is toegekend in 2013. Bij de (62) scholen zonder toezichtarrangement gaat het voor een deel om scholen die eind 2013 bezocht zijn en binnenkort een arrangement toegekend krijgen en voor een deel om nieuwe scholen. Deze nieuwe scholen hebben we wel kort na de start bezocht voor een beperkt onderzoek.

In onderstaande tabel zijn deze arrangementen verdeeld naar 'basis', 'aangepast' en 'zeer zwak'.

TABEL 1
Arrangementen primair onderwijs

Arrangement		Aantal
Basis		7.160
Aangepast	Kwaliteit en naleving	0
	Kwaliteit	157
	Naleving	0
Aangepast zeer zwak	Kwaliteit en naleving	0
	Kwaliteit	25
	Naleving	0
Totaal		7.342

Kwaliteitsonderzoeken

De inspectie heeft in 2013 281 kwaliteitsonderzoeken uitgevoerd; 251 in het basisonderwijs en 30 in het speciaal basisonderwijs. In een aantal gevallen combineerden we de kwaliteitsonderzoeken met themaonderzoek.

We hebben in het basisonderwijs 178 onderzoeken naar kwaliteitsverbetering uitgevoerd en 47 tussentijdse kwaliteitsonderzoeken. We voerden in het basisonderwijs 90 voortgangsgesprekken. In het speciaal basisonderwijs hebben we 12 onderzoeken naar kwaliteitsverbetering uitgevoerd en 5 tussentijdse kwaliteitsonderzoeken. We voerden in het speciaal basisonderwijs 5 voortgangsgesprekken.

Vierjaarlijks bezoek

We bezoeken in het basisonderwijs elke schoolvestiging eenmaal in de vier jaar. In 2013 hebben we in het basisonderwijs in totaal 1.345 scholen bezocht in het kader van het vierjaarlijks bezoek. In 331 gevallen ging het om steekproefonderzoek in het kader van het Onderwijsverslag (287 in het basisonderwijs, 44 in het speciaal basisonderwijs), in 434 gevallen om een themaonderzoek en in 580 gevallen om een standaardonderzoek.

Handhaving

We controleren in alle onderzoeken in het basisonderwijs of de school een geldig schoolplan heeft, of de schoolgids voldoet aan de wettelijke eisen en of er voldoende onderwijstijd is gepland. Indien we afwijkingen van de wettelijke vereisten vinden, geven we het bevoegd gezag opdracht deze te herstellen. Als geen herstel plaatsvindt voordat het rapport definitief wordt vastgesteld, nemen we verdere actie. In 2013 is dit één keer gebeurd. In dat geval is de tekortkoming inmiddels hersteld.

Bijzondere vormen van toezicht

Binnen het basisonderwijs zijn er vier bijzondere vormen van toezicht: niet-bekostigd onderwijs (paragraaf 3.1.5.4), Nederlandse scholen in het buitenland (paragraaf 3.1.5.5), Europese scholen (paragraaf 3.1.5.7) en scholen in Caribisch Nederland (paragraaf 3.1.5.8).

3.1.1.2 Voortgezet onderwijs

Algemeen

In de sector voortgezet onderwijs houden we toezicht op circa 1.230 scholen. Deze scholen hebben ongeveer 2.840 afdelingen (havo, vwo enz.). Ons toezicht in de sector voortgezet onderwijs is risicogericht.

Aantal arrangementen

We hebben in 2013 in het voortgezet onderwijs 2.750 arrangementen toegekend. In onderstaande tabel zijn deze arrangementen verdeeld naar 'basis', 'aangepast' en 'zeer zwak'.

TABEL 2
Arrangementen voortgezet onderwijs

Arrangement		Aantal
Basis		2.592
Aangepast	Kwaliteit en naleving	3
	Kwaliteit	134
	Naleving	1
Aangepast zeer zwak	Kwaliteit en naleving	0
	Kwaliteit	20
	Naleving	0
Totaal		2.750

Kwaliteitsonderzoeken

In het voortgezet onderwijs hebben we in 2013 in totaal 253 kwaliteitsonderzoeken uitgevoerd. Er is een verschuiving te zien van kwaliteitsonderzoeken (110) en tussentijdse kwaliteitsonderzoeken (23) naar onderzoeken naar kwaliteitsverbetering (120). Dit is het gevolg van het afnemend aantal scholen met onvoldoende opbrengsten.

In het praktijkonderwijs is er in afwijking van de risicogerichte benadering sprake van een tweejaarcyclus. In 2013 deden we in dit kader 72 kwaliteitsonderzoeken.

Behalve kwaliteitsonderzoeken waren er in 2013 voortgangsgesprekken (93), bestuursgesprekken (132) en incidentele onderzoeken (4).

Vierjaarlijks bezoek

We bezoeken in het voortgezet onderwijs elke schoolvestiging eenmaal in de vier jaar. In 2013 zijn we begonnen met een nieuwe vierjaarcyclus en hebben we bijna 40 procent van de vestigingen bezocht.

Handhaving

Belangrijke onderwerpen binnen wet- en regelgeving waren in 2013 de verplichte documenten en onderwijstijd.

Toezicht op afname van examens

We houden in het voortgezet onderwijs ook toezicht op de afname van de examens. Veel tijd en aandacht is in 2013 uitgegaan naar één specifieke casus, waarin sprake was van een omvangrijke examenfraude.

In 2013 hebben we 99 meldingen van scholen ontvangen over onregelmatigheden bij papieren examens en 34 bij digitale examens. In totaal werd het werk van 190 leerlingen ongeldig verklaard. We ontvingen in 2013 één melding over mogelijke fraude door een docent. De inspectie verklaarde het gemaakte examenwerk ongeldig en de leerlingen moesten het examen opnieuw afleggen. In 2013 hebben we 1.608 signalen in behandeling genomen over onregelmatigheden bij examens.

Deze signalen waren van zeer uiteenlopende aard; enkele voorbeelden hiervan zijn onregelmatigheden of verstoringen bij afname, fouten bij schoolexamencijfers en problemen met correctie. Op 23 scholen deed de inspectie onderzoek naar de tweede correctie centrale examens havo/vwo.

Toezicht op College voor Examens

We houden toezicht op het College voor Examens. In dit kader hebben we in het najaar van 2013 rapport uitgebracht.

3.1.1.3 Expertisecentra

Algemeen

In de sector expertisecentra houden we toezicht op meer dan 600 scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs en op de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Het toezicht van de inspectie in de sector expertisecentra is risicogericht.

Aantal arrangementen

De inspectie heeft in 2013 aan alle (658) onderwijskundige eenheden een geactualiseerd arrangement toegekend. In onderstaande tabel zijn deze arrangementen verdeeld naar 'basis', 'aangepast' en 'zeer zwak'.

TABEL 3

Arrangementen sector expertisecentra

Arrangement per 1 januari 2014	Aantal
Basis	600
Aangepast (zwak)	34
Aangepast (zeer zwak)	6
Nieuw	18
Totaal	658

Opvallend is dat het aantal scholen met een aangepast arrangement 'zwak' in een jaar tijd is gedaald van 95 naar 34 scholen. Er blijven echter scholen die niet verbeteren en besturen die we zien als risicovol voor de kwaliteit van het onderwijs.

Kwaliteitsonderzoeken

We hebben 76 kwaliteitsonderzoeken en 84 onderzoeken naar kwaliteitsverbetering uitgevoerd; in totaal 160 onderzoeken.

Naast deze kwaliteitsonderzoeken hebben we 143 bestuursgesprekken gevoerd over de uitkomsten van de expertanalyse en het toezicht in het schooljaar 2013/2014.

Vierjaarlijks bezoek

We bezoeken in de sector expertisecentra elke schoolvestiging eenmaal in de vier jaar. In 2013 hebben we 66 vierjaarlijkse bezoeken afgelegd.

Toezichtkader samenwerkingsverbanden passend onderwijs

In augustus 2013 heeft de minister van OCW het toezichtkader samenwerkingsverbanden passend onderwijs goedgekeurd. De Wet passend onderwijs treedt naar verwachting per augustus 2014 in werking. We hebben op basis van het nieuwe toezichtkader 55 simulaties van het toezicht op de samenwerkingsverbanden uitgevoerd. Van deze simulaties hebben we rapporten van bevindingen opgemaakt.

In het najaar hadden nog niet alle besturen hun samenwerkingsverband notarieel laten registreren. Begin november hebben we de besturen die dit nog niet hadden gedaan, opgeroepen om zich alsnog per omgaande als rechtspersoon notarieel te laten registreren. In twee gevallen leidde dit tot

een kort onderzoek door de inspectie.

Examens in het voortgezet speciaal onderwijs

De inspectie heeft advies uitgebracht in twee gevallen waarin een school een licentie voor het zelf afnemen van examens heeft aangevraagd.

3.1.1.4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve)

Algemeen

In de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie houdt de inspectie toezicht op 43 regionale opleidingscentra (roc's), 12 agrarische opleidingscentra (aoc's), 14 vakinstellingen en ongeveer 114 niet-bekostigde instellingen. Daarnaast voeren we toezicht uit op 224 afdelingen voortgezet onderwijs binnen mbo-instellingen. Het toezicht is risicogericht.

Driejaarlijkse instellingsanalyse en jaarlijkse monitoring

We hanteren in de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie sinds 2012 een driejaarlijkse toezichtcyclus. Dit betekent dat we eenmaal per drie jaar bij een instelling een instellingsanalyse maken. De instellingsanalyse bestaat uit een voorbereidend gesprek met het college van bestuur of de directie, een aantal kwaliteitsonderzoeken bij opleidingen (het aantal hangt af van de grootte van de instelling) en een gesprek over kwaliteitsborging. Tevens doen we bij één van de geselecteerde opleidingen onderzoek naar voortijdig schoolverlaten (vsv). De resultaten monden uit in een totaalrapport: de Staat van de instelling. De instellingsanalyse leidt tot een arrangement, dat vijf weken na vaststelling van het definitief rapport openbaar wordt gemaakt. Uit de Staat van de instelling kan vervolgtoezicht volgen.

Bij instellingen waarbij we in een bepaald jaar niet de Staat van de instelling opmaken, voeren we een jaarlijkse risicomonitoring uit. Wanneer we ernstige, nieuwe risico's constateren, voeren we daarover een gesprek met het college van bestuur of met de directie van een instelling. Het gesprek kan vervolgens leiden tot het uitvoeren van een kwaliteitsonderzoek.

Voor niet door de overheid bekostigde instellingen heeft het toezicht een extra dimensie. Bij die instellingen adviseert de inspectie de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) over het verlenen of intrekken van erkenningen van licenties voor crebo-opleidingen (centraal register beroepsopleidingen).

In 2013 hebben we bij 54 instellingen een instellingsanalyse uitgevoerd (24 bij bekostigde instellingen en 30 bij niet-bekostigde instellingen) die uitmondde in de Staat van de instelling. In totaal hebben we in 2013 de kwaliteit van 140 crebo-opleidingen onderzocht.

Kwaliteitsonderzoek, voortvloeiend uit instellingsanalyses

Uit onze instellingsanalyses van 2012 kwam vervolgtoezicht voort dat we in 2013 hebben uitgevoerd. In totaal zijn bij 186 opleidingen onderzoeken naar kwaliteitsverbetering uitgevoerd, op de gebieden onderwijskwaliteit, examenkwaliteit, kwaliteitsborging, opbrengsten en/of (andere) wettelijke vereisten zoals ten aanzien van voortijdig schoolverlaten. Dit is exclusief het groen onderwijs (zie paragraaf 3.1.3).

Handhaving

In 2013 hebben 101 opleidingen een waarschuwing van de minister ontvangen, naar aanleiding van de vaststelling door de inspectie van onvoldoende onderwijskwaliteit (18 gevallen) of onvoldoende examenkwaliteit (83 gevallen). De verbeterijd bedraagt één jaar. Na een jaar wordt de kwaliteit van de opleidingen opnieuw onderzocht. Bij drie opleidingen was de examenkwaliteit bij het onderzoek naar kwaliteitsverbetering nog steeds onvoldoende. Van deze opleidingen is de examenlicentie voor de duur van drie volledige studiejaar ingetrokken. Bij twee opleidingen zijn om dezelfde reden de rechten om de beroepsopleiding te verzorgen ingetrokken, voor de duur van twee jaar.

Toezicht op kenniscentra beroepsonderwijs en bedrijfsleven

Het inspectietoezicht bij kenniscentra beroepsonderwijs en bedrijfsleven (kbb's) richt zich op de wettelijke taken van de kenniscentra. Het toezicht gaat over de kwaliteit en borging van de kwalificatiedossiers, en de kwaliteit en borging van de beroepspraktijkvorming. Nederland kent zeventien kenniscentra beroepsonderwijs en bedrijfsleven. Deze worden in een driejaarlijkse cyclus onderzocht. In 2013 hebben we bij vijf kenniscentra een kwaliteitsonderzoek uitgevoerd.

3.1.1.5 Hoger onderwijs

Algemeen

De inspectie voert in het hoger onderwijs geen risicogericht toezicht uit op de onderwijsinstellingen zoals in de andere sectoren. Wel beoordelen en bevorderen we de kwaliteit van het stelsel voor hoger onderwijs, de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel en de financiële rechtmatigheid en continuïteit bij bekostigde instellingen. Voorts doen we in het hoger onderwijs incidenteel onderzoek bij ernstige klachten of signalen en adviseren we over toetredingsaanvragen.

Samenwerking in toezicht

We hebben in 2013 meermalen overleg gevoerd met de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie, de Review Commissie HO en het ministerie van OCW over de afstemming van werkzaamheden. Dit heeft geleid tot samenwerkingsafspraken, bijvoorbeeld over het afstemmen van onderzoeken en het bepalen van steekproeven. Aan het overleg over de kengetallen nemen nu ook de Dienst Uitvoering Onderwijs en de koepels deel. Dat is een goed begin om meer eenheid in de definitie, berekening en presentatie van kengetallen in het hoger onderwijs te bereiken.

Stelseltoezicht

De inspectie heeft in 2013 enkele thematische onderzoeken uitgevoerd en afgerond (zie paragraaf 3.1.4). Naar aanleiding van het rapport 'Goed verkort' over verkorte trajecten in het hoger onderwijs (november 2012) vond in mei 2013 een bijeenkomst plaats met alle hoger onderwijsinstellingen. Vervolgens waren er in juni en oktober bijeenkomsten met de 13 onderzochte instellingen. Eind 2013 ontvingen we van deze instellingen de verbeterplannen. Voorts hebben we in 2013 ten behoeve van het Onderwijsverslag alle jaarverslagen over 2011 van de bekostigde hoger onderwijsinstellingen geanalyseerd.

We houden ook toezicht op het stelsel van promoties. In december 2013 vond een ronde tafel met stakeholders en deskundigen plaats. Aan tafel zaten onder andere het ministerie van OCW, de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU), de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en het Promovendi Netwerk Nederland.

Onderzoek naar het accreditatiestelsel

We hebben in 2013 het eindrapport over de kwaliteit van het accreditatiestelsel uitgebracht. De minister heeft dit rapport, samen met enkele andere rapporten, naar de Tweede Kamer gestuurd als evaluatie van het accreditatiestelsel. In het voorjaar van 2015 doen we een beperkt voortgangsonderzoek.

Signalen en klachten

Het aantal signalen en klachten over hoger onderwijs is toegenomen. Over de afgelopen jaren zien we vooral een stijging in het bekostigd hoger beroepsonderwijs (hbo).

TABEL 4

Aantal signalen en klachten in het hoger onderwijs

	2010	2011	2012	2013
Bekostigd hbo	58	91	123	134
Bekostigd wo	13	12	8	17
Niet-bekostigd hbo	9	25	20	30
Graadverlenend niet-bekostigd	0	0	3	0
Totaal	80	128	154	181

In dertien gevallen was een signaal aanleiding voor de inspectie om contact met het bestuur op te nemen, aanvullende informatie op te vragen en te analyseren en eventueel een verkenning ter plaatse uit te voeren. Dit leidde in de meeste gevallen tot de conclusie dat eigen inspectieonderzoek niet nodig was, bijvoorbeeld omdat het probleem inmiddels naar tevredenheid van de betrokkenen was opgelost of omdat er passende actie door het bestuur was genomen. In het laatste geval werden afspraken gemaakt met de instelling om de inspectie te informeren over de voortgang van die acties. In twee gevallen was het signaal en het gesprek met het bestuur aanleiding om een eigen inspectieonderzoek in te stellen. Alle onderzoeksrapporten zijn gepubliceerd op de website van de inspectie.

Toetredingsverzoeken

We hebben in 2013 acht toetredingsverzoeken in behandeling genomen.

3.1.2 Financieel toezicht

Continuïteitstoezicht

Sinds eind 2008 houdt de inspectie, behalve toezicht op de kwaliteit van het onderwijs, ook financieel toezicht op het onderwijs. Wij zijn in 2013 gestart met de ontwikkeling van toezicht op het financiële voortbestaan (de continuïteit) van onderwijsinstellingen. Medio 2013 startte in dit kader een programma gericht op het funderend onderwijs. Het programma maakt het financiële toezicht intensiever op twee manieren. Ten eerste is het onderzoek naar continuïteit diepgaander en kan de inspectie slagvaardiger optreden bij risico's/slagvaardiger handhaven. In de tweede plaats analyseert de inspectie een groter aantal besturen dan voorheen. Hiertoe vond een tijdelijke personele uitbreiding plaats van 20 fte. Het programma zorgt er vooral voor dat het toezicht verfijnder is en meer vooruitblijkt dan terugblijkt, zodat vroegtijdige interventie mogelijk is. Daarnaast draagt het programma bij aan de verdergaande integratie tussen het kwalitatieve en financiële onderwijstoezicht.

Aanscherping financiële indicatoren

Sinds september 2013 hanteren we een beperkte aanvulling op de Beleidsregel financieel toezicht po/vo 2011. We hebben de sectoren (ook beroepsonderwijs en volwasseneneducatie, en hoger onderwijs) per nieuwsbrief geïnformeerd over de aanscherping van de waarden die wij hanteren in onze detectie van financiële risico's bij onderwijsinstellingen. Naast een aanscherping van de belangrijkste financiële kengetallen solvabiliteit (van 0,2 naar 0,3) en liquiditeit (van 0,5 naar 1,0 voor basisonderwijs en 0,75 voor voortgezet onderwijs) betrekken we ook factoren als personele lasten en ontwikkeling van leerlingenaantallen in ons toezicht. Zo krijgen we een vollediger en meer toekomstbestendig beeld van de financiële positie van onderwijsinstellingen. De aanscherping van de detectiewaarden en de navolgende selectie van een grotere groep van besturen die risico lopen, moet ook leiden tot meer inzicht in de financiële positie van de onderwijsinstellingen. De aangescherpte waarden zijn toegepast in de financiële analyse, voorafgaand aan 42 bestuursgesprekken die plaatsvonden in het najaar van 2013. In deze gesprekken hebben we in het bijzonder aandacht besteed aan de samenhang tussen financiële en kwalitatieve aspecten van het onderwijs.

Financieel rechtmatigheidstoezicht

We hebben in het basisonderwijs en de expertisecentra twaalf rechtmatigheidsonderzoeken gedaan naar uiteenlopende zaken als dubbele brins, leerlingen van verschillende bevoegd gezagsorganen die gezamenlijk onderwijs volgden, de werktijdfactor (omvang van de aanstelling) van bestuurders in het basisonderwijs en onjuiste registratie van de gewogen gemiddelde leeftijd van docenten over de onderwijslocaties binnen een bestuur. In het voortgezet onderwijs ontvingen vijf besturen een opdracht tot herstel naar aanleiding van bevindingen over dubbele brins. In alle gevallen heeft herstel plaatsgevonden.

In totaal werden in het funderend onderwijs vijf onderzoeken verricht naar de financiële aspecten van bestuurlijk handelen in de context van een algemeen onderzoek naar de kwaliteit van bestuurlijk handelen. De ruim 120 signalen die we ontvingen over financiële aspecten in het funderend onderwijs konden vrijwel alle direct worden afgewikkeld zonder over te gaan tot formeel onderzoek.

We hebben in 2013 de jaarlijkse controle op de leerlingentelling en de toepassing van de gewichtenregeling uitgevoerd.

In de sector hoger onderwijs is medio 2013 één rechtmatigheidsonderzoek afgerond naar signalen over mogelijke financiële onregelmatigheden. Er zijn in 2013 geen nieuwe rechtmatigheidsonderzoeken gestart.

Specifieke onderzoeken of monitoring

In het najaar van 2013 voerden we 52 simulaties uit (onderzoeken waar nog geen formeel oordeel uit voortkomt) naar de financiële organisatie van de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Onze focus lag hierbij op het toekomstig vermogen van de verbanden zich te verantwoorden over de rechtmatige en doelmatige aanwending van de middelen voor passend onderwijs.

In 2013 monitorde de inspectie de afbouw van de financiële buffers van 81 besturen. Met deze besturen waren afspraken gemaakt binnen de context van ons onderzoek in 2010-2012 onder 400 besturen in het funderend onderwijs naar aanleiding van het rapport van de Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen.

Onderwijscontroleprotocollen

We hebben in 2013 het Onderwijscontroleprotocol OCW/EZ en het Onderwijscontroleprotocol voor de BES-eilanden opgeleverd.

In toekomstige jaren moeten de jaarverslagen een zogenaamde continuïteitsparagraaf bevatten. Hiertoe is eind 2013 de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO) gewijzigd. Deze wijziging heeft gevolgen voor de jaarstukken van de instelling over 2013 en voor het onderwijscontroleprotocol 2013.

Reviews

In het derde en vierde kwartaal van 2013 hebben we reviews uitgevoerd ter beoordeling van de controles van de instellingsaccountants. Er zijn in totaal 66 reviews verricht: 22 basisonderwijs, 20 voortgezet onderwijs, 14 beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en 10 hoger onderwijs.

Beleidsregel financiële sancties

De Beleidsregel financiële sancties is in 2013 mede op onze instigatie gewijzigd en aangevuld zodat bij onrechtmatige verkrijging of besteding van rijksbekostiging, nu ook inhouding van een deel van de rijksbekostiging mogelijk is. Tot nu toe was enkel terugvordering mogelijk van wat onrechtmatig verkregen of besteed was. Door deze aanvulling kan als gevolg van niet-naleving van de voorschriften meer ingehouden worden dan het financieel voordeel voor de instelling of het financieel nadeel voor de minister. Dit is bedoeld als (extra) prikkel tot naleving.

Normering financieel beheer

In 2013 hebben we deelgenomen aan de projectgroep Normering financieel beheer van onder meer het ministerie van Financiën. De projectgroep richtte zich op de verbetering van het financieel functioneren van organisaties met een publieke taak, zoals onder andere onderwijsinstellingen. Aanleiding vormden de recente problemen bij een aantal instellingen. Het project heeft geresulteerd in twee richtlijnen. De eerste richtlijn heeft betrekking op de inrichting en de positionering van de financiële toezichthouders in de verschillende sectoren. Wij voldeden reeds aan de in de richtlijn geformuleerde eisen. De tweede richtlijn heeft betrekking op de inrichting van de financiële functie bij de instellingen en de financiële verslaglegging. Deze richtlijn leidt tot nieuwe voorschriften over risicobeheersing en de verantwoording daarover in de jaarverslaggeving. Daartoe zijn onder meer aanpassingen in de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO) gemaakt en vindt ook aanscherping van het controleprotocol plaats.

3.1.3 Groen onderwijs

Algemeen

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor groen onderwijs in Nederland. Onze inspectie houdt toezicht op groen onderwijs. Het toezicht betreft 35 groene afdelingen van brede scholengemeenschappen in het voortgezet onderwijs, 12 agrarische opleidingscentra (aoc's), een regionaal opleidingscentrum met een afdeling groen onderwijs, 5 instellingen voor hoger agrarisch beroepsonderwijs en 1 universiteit. Ons toezicht op groen onderwijs is risicogericht.

Instellingstoezicht in groen (v)mbo

De inspectie heeft in het groen vmbo (afdelingen van scholengemeenschappen en van aoc's) circa 80 onderzoeken uitgevoerd. Bij 4 aoc's heeft de inspectie een (brede) instellingsanalyse uitgevoerd, resulterend in een totaalrapport: de Staat van de instelling. Daarbij hebben we de kwaliteit van 16 groene crebo-opleidingen onderzocht. Voor de overige aoc's hebben we een jaarlijkse risicomonitoring uitgevoerd. Uit de instellingsanalyses die in 2012 zijn uitgevoerd, kwam vervolgtoezicht voort dat in 2013 is uitgevoerd. Dit betrof 21 onderzoeken naar de kwaliteitsverbetering.

Monitor Groene scholen als kenniscentra

De groene scholen in Nederland hebben behalve de primaire onderwijsfunctie nog een extra rol: ze worden door het ministerie van Economische Zaken gestimuleerd om als kenniscentra te functioneren. Evenals in voorgaande jaren onderzochten we in 2013 op welke manier groene scholen (waaronder 4 aoc's) hun functie als kenniscentrum inrichten en wat de effecten daarvan zijn.

3.1.4 Stelseltoezicht

Formeel heeft de inspectie ten aanzien van het stelsel de volgende taken:

- beoordelen en bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs, daaronder begrepen de kwaliteit van het onderwijspersoneel, aan onderwijsinstellingen (art. 3, tweede lid, sub a WOT);
- rapporteren over de ontwikkeling van het onderwijs en over de uitoefening van de taken door de instellingen, in het bijzonder over de kwaliteit daarvan (art. 3, tweede lid, sub f WOT);
- desgevraagd en uit eigen beweging rapporteren aan de minister over de ontwikkeling, in het bijzonder van de kwaliteit, van het onderwijs en op grond daarvan voorstellen doen die wij in het belang van het onderwijs nodig achten (art. 8, eerste lid, WOT);
- beschrijven in het jaarlijkse verslag over de staat van het onderwijs (het Onderwijsverslag) van de belangrijkste kwalitatieve ontwikkelingen van het Nederlandse onderwijs, en een beoordeling van deze ontwikkelingen, voor zover mogelijk in relatie tot relevante ontwikkelingen in de ons omringende landen (art. 8, tweede lid, WOT).

Met ons stelseltoezicht geven we uitvoering aan deze wettelijke taken. Het belangrijkste doel van stelseltoezicht is het identificeren, beschrijven en beoordelen van ontwikkelingen in het onderwijs(stelsel). Het stelseltoezicht richt zich op het functioneren van het systeem van scholen en instellingen, op belangrijke risico's die zich daarin voordoen en op mechanismen en verbanden binnen het systeem. Het gaat vooral over vraagstukken die nadere analyse vragen en ontwikkelingen die individuele instellingen overstijgen (zoals schooluitval en de aansluiting tussen de verschillende fasen in de onderwijsloopbaan van leerlingen). De analyses voor het stelseltoezicht zijn vaak een verdieping van de inspectiekennis, waarbij de verbinding wordt gezocht met de kennis en de inzichten van anderen, zoals actoren in het scholenveld (bijvoorbeeld de sectorraden), wetenschappers en adviesorganen).

Waar mogelijk koppelen we stelselonderzoek aan kwaliteitsonderzoek (risicogestuurd) dan wel aan onderzoek in het kader van de Staat van de instelling (in de bve-sector). Zo zorgen we ervoor dat we een zo getrouw mogelijk beeld geven van de kwaliteit van het onderwijs op een dwarsdoorsnee van alle scholen.

Het belangrijkste product van het stelseltoezicht is het jaarlijkse rapport over de staat van het onderwijs: het Onderwijsverslag. Het Onderwijsverslag 2011/2012 is op 18 april 2013 uitgebracht.

Daarnaast heeft de inspectie in 2013 de volgende rapporten uitgebracht (in chronologische volgorde):

- Differentiatie van het opleidingsniveau van de ouders bij het beoordelen van opbrengsten van de basisschool;
- Doorstroming vmbo-havo 2011/2012;
- Kwaliteit gemeentelijk toezicht Kinderopvang 2011/2012;
- Orthopedagogisch en orthodidactisch centra (OPDC's in het bestel); kwaliteit van de OPDC's
- Expertisebesteding;
- Eindrapport monitor Krachtig meesterschap;
- De kwaliteit van bestuurlijk handelen in het funderend onderwijs;
- Huisvesting in het mbo (plus een later opgeleverd addendum over de taxatie van een aantal panden);
- Over de volle breedte (stand van zaken met betrekking tot het onderwijsaanbod in het basisonderwijs);
- Onderwijstijd in het voortgezet onderwijs 2011/2012;
- De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel hoger onderwijs;
- Professionalisering als gerichte opgave; verkennend onderzoek naar het leren van leraren;
- Onderzoek College voor examens;
- Intern toezicht op de onderwijskwaliteit in het hoger onderwijs.

In 2013 is voorts gewerkt aan themaonderzoek (zoals opgenomen in het Jaarwerkplan 2013) dat in 2014 tot rapportage leidt.

3.1.5 Bijzondere vormen van toezicht

3.1.5.1 Vertrouwensinspecteurs

De inspectie behandelt klachten over seksueel misbruik, seksuele intimidatie, psychisch en fysiek geweld, discriminatie en radicalisering binnen de context van het onderwijs. In 2013 hebben we in totaal 2.174 meldingen opgenomen. De meeste meldingen (1.239) kwamen binnen over het basisonderwijs. Op het gebied van radicalisering en discriminatie ging het om 2 respectievelijk 25 meldingen.

Er is een toename van meldingen over fysiek geweld, van 463 in 2012 naar 527 in 2013. Dit vormt een trendbreuk met eerdere jaren, waarin het aantal meldingen fysiek geweld redelijk stabiel was. De meldingen op het gebied van psychisch geweld zijn eveneens toegenomen en wel met 17 procent, van 1.034 naar 1.202 meldingen. In totaal (meldingen psychisch en fysiek geweld) gaat het

om 1.729 meldingen waarvan het merendeel (1.078) afkomstig is uit het basisonderwijs. Over één op de tien basisscholen is in 2013 een dossier aangemaakt. In veel gevallen gaat het om pesten tussen leerlingen onderling en het niet adequaat optreden tegen pesten door het team en de schoolleiding.

De vertrouwensinspecteurs zijn in 2013 geconfronteerd met diverse meldingen waarbij seksueel grensoverschrijdend gedrag door kleuters onderling niet adequaat is opgepakt door schoolleiding en bestuurder(s). Deze meldingen veroorzaakten veel media-aandacht en vroegen relatief veel aandacht van de vertrouwensinspecteurs om een en ander in goede banen te leiden.

Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is in 2013 gestart met uitbreiding van het meldpunt van de vertrouwensinspecteurs met kinderopvang, peuterspeelzalen, gastouders en buitenschoolse opvang. Het meldpunt is op 1 juli 2013 gestart. De inspectie heeft in 2013 43 dossiers aangemaakt. Opvallend is dat een op de twee meldingen gaat over een vermoeden van mishandeling van het jonge kind door met taken belaste personen (o.a. pedagogisch medewerker). Een op de vier meldingen gaat over een vermoeden van seksueel misbruik.

3.1.5.2 Voor- en vroegschoolse educatie (vve)

In de eerste maanden van 2013 hebben we de bestandsopname voor- en vroegschoolse educatie (vve) afgerond. Dit heeft geresulteerd in het rapport 'Extra aandacht nodig voor achterstanden bij het jonge kind' (april 2013).

De bestandsopname startte in 2006 en had betrekking op ruim 5.300 locaties in ruim 360 gemeenten: ongeveer 2.300 peuterspeelzalen, 600 kinderdagverblijven (elk met een of meerdere vve-groepen) en 2.400 basisscholen (de groepen 1 en 2).

In 2013 zijn we begonnen in de G37 (de 37 grote steden) de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie opnieuw in beeld te brengen. Deze vve-monitor G37, waarbij we zo'n 15 procent van alle vve-locaties in de G37 bezoeken, loopt door in 2014. De betreffende gemeenten hebben medio 2013 een vragenlijst (zelfevaluatie) ingevuld. Ook alle 2.500 vve-locaties in de G37 hebben een vragenlijst ontvangen. In de tweede helft van 2013 bezochten we in de G37 189 vve-locaties. De bezoeken aan peuterspeelzalen met voorschoolse educatie (100) en kinderdagverblijven met voorschoolse educatie (24) zijn waar mogelijk gecombineerd met een bezoek aan de groepen 1 en 2 van de vroegscholen (65). De tussenrapportage van de vve-monitor G37 verschijnt medio 2014.

In de middelgrote en kleine gemeenten zijn we in 2013 begonnen met het zogenaamde signaalgestuurde toezicht op voor- en vroegschoolse educatie; 315 middelgrote en kleine gemeenten hebben eind 2013 een vragenlijst van ons ontvangen. De reacties daarop zijn mede bepalend voor onze keuze bij welke gemeenten we in 2014 een onderzoek uitvoeren.

3.1.5.3 Tweedelijns toezicht op de kinderopvang

De inspectie voert tweedelijns toezicht uit op de kwaliteit van het gemeentelijke toezicht op de kinderopvang en peuterspeelzalen. Dit tweedelijns toezicht houden we in opdracht van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De GGD-en voeren in opdracht van gemeenten het toezicht uit op de kinderopvanglocaties, de gastouders, de gastouderbureaus en de peuterspeelzalen. Wanneer niet aan de kwaliteitseisen voldaan wordt, moet de gemeente handhavend optreden. Wij onderzoeken de gemeenten die in de uitvoering van het eerstelijns toezicht niet aan hun wettelijke taken voldoen en reageren op signalen van zaken die mis (dreigen te) gaan. In 2013 hebben we achttien signaalrapporten opgesteld.

Voorts hebben we in 2013 onderzocht in hoeverre gemeenten met een B-status inmiddels voldoen aan hun wettelijke taken. Een B-status kennen we toe aan gemeenten waar met het college van burgemeester en wethouders afspraken zijn gemaakt over het aanpakken van geconstateerde tekortkomingen en waarbij gemeenten meewerken om de verbeteringen door te voeren. Op 1 januari 2013 hadden 51 gemeenten (van de 408) een B-status. Dat waren er op 1 januari 2014 nog 16.

Bij deze 16 B-gemeenten gaat het om gemeenten met hardnekkige tekortkomingen en langere verbetertrajecten. De inspectie kent een A-status toe aan gemeenten die de wettelijke taken op het gebied van toezicht en handhaving naleven. Eind 2013 hadden 392 gemeenten een A-status.

In 2013 gingen we over van het project 'Achterblijvende gemeenten' naar risicogericht toezicht op gemeenten. In deze nieuwe aanpak selecteren we op basis van een risicoanalyse de gemeenten die als risicovol naar voren komen. In die gemeenten doen we dan nader onderzoek en rapporteren we onze bevindingen. Vervolgens maken we afspraken over het verbetertraject. In 2013 hebben we het toezichtkader Kinderopvang ontwikkeld. De verwachting is dat dit begin 2014 wordt gepubliceerd.

Met ingang van 1 juli 2013 is wettelijk geregeld dat bij onze vertrouwensinspecteurs melding kan worden gemaakt van zedenmisbruik en fysiek of psychisch geweld in de sector kinderopvang en peuterspeelzalen. Hiermee is invulling gegeven aan een aanbeveling van de commissie Gunning.

We hebben in 2013 gerichte adviezen gegeven aan gemeenten en GGD'en over de uitvoering van toezicht en de handhaving. We overleggen in dit kader structureel met het ministerie van SZW, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en PGVN (Publieke Gezondheid en Veiligheid Nederland). Bij landelijke besprekingen stemt de inspectie de bijdrage in de discussie van tevoren met deze partijen af.

3.1.5.4 Niet-bekostigd onderwijs

Voor het toezicht dat we houden op de niet door de overheid bekostigde scholen in het basis- en voortgezet onderwijs, de zogenaamde B-3 scholen zoals aangegeven in de Leerplichtwet 1969, zijn de toezichtkaders niet-bekostigd primair en voortgezet onderwijs leidend. We hebben tevens als taak om bij de oprichting van nieuwe scholen vast te stellen of zij voldoen aan de eisen van de Leerplichtwet. We brengen dan bindend advies uit aan het college van burgemeester en wethouders.

Bij een positief advies komt de school onder ons reguliere toezicht te staan.

Het niet-bekostigd onderwijs omvat 42 scholen (objecten van toezicht). In totaal zitten er circa 850 leerlingen op deze scholen. De scholen zijn heel divers. Een deel van de scholen is gericht op het behalen van staatsexamens. Een ander deel is experimenteel vernieuwend; kenmerken zijn een sociocratisch ingerichte organisatie en een grotendeels vraaggestuurd curriculum. In beide groepen kenmerkt de leerlingenpopulatie zich door specifieke leer- en begeleidingsvragen. Een deel van de leerlingen is in het reguliere bekostigde onderwijs vastgelopen en/of is thuiszitter geweest. Voor hen is het niet-bekostigd onderwijs vaak een laatste mogelijkheid om onderwijs te volgen. Steeds vaker is dit ook de achtergrond van de oprichting van scholen.

In 2013 hebben we kennismakingsgesprekken gevoerd met elf besturen die een school willen oprichten. In deze gesprekken hebben we onze werkwijze toegelicht. Twee besturen hebben vervolgens besloten geen school te beginnen. Drie besturen zijn gestart met een afdeling basisonderwijs en een afdeling voortgezet onderwijs, zes besturen hebben besloten een afdeling basisonderwijs of een afdeling voortgezet onderwijs te beginnen. In 2013 hebben we twaalf adviesbezoeken afgelegd. Bij vier initiatieven hebben we negatief geadviseerd of heeft het bestuur zelf besloten het initiatief niet door te zetten. In twee gevallen is het adviestraject nog niet afgerond.

In 2013 hebben we in één geval melding aan de minister gedaan dat een school niet meer aan de eisen van de leerplicht voldeed. Het betrof een school met een afdeling basisonderwijs en een afdeling voortgezet onderwijs. De minister heeft een aanwijzing gegeven aan de betreffende gemeente.

3.1.5.5 Nederlandse scholen in het buitenland

Het Nederlands onderwijs in het buitenland vindt vooral plaats op leslocaties voor Nederlandse Taal en Cultuur (NTC-scholen voor basis- en voortgezet onderwijs). Daarnaast is er in het basis- en voortgezet onderwijs een beperkt aantal volledige Nederlandse dagscholen. In totaal gaat het om ongeveer 250 instellingen voor ruim 13.000 Nederlandse leerlingen. Op de NTC-scholen krijgen leerlingen ongeveer 120 uur per schooljaar les in Nederlandse taal en cultuur, als aanvulling op of onderdeel van lokaal of internationaal onderwijs. Het onderwijs is examengericht; NTC-scholen kunnen opleiden voor het International Baccalaureate (IB)-examenvak Nederlands, het vak Nederlands als onderdeel van het International General Certificate of Secondary Education examen (IGCSE), het staatsexamen Nederlands of het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT).

Inspelen op veranderende omstandigheden

Het Nederlands onderwijs buitenland heeft een turbulent jaar achter de rug. In het voorjaar van 2013 maakte de regering kenbaar per 1 januari 2014 de subsidie aan dit onderwijs (die werd verstrekt via de Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland) te willen stoppen. Dit besluit is met de begrotingsbehandeling van OCW in het najaar van 2013 geëffectueerd¹. De infrastructuur van ondersteuning door de Stichting NOB en toezicht door de inspectie is gehandhaafd. In december is een nieuwe regeling voor de Stichting NOB in de Staatscourant gepubliceerd.

De nieuwe regeling heeft tot gevolg dat we ons toezicht in de vorm van periodiek instellingsbezoek op vergelijkbare wijze continueren. Ons toezicht richt zich op het bepalen van de onderwijskwaliteit van de instellingen en op een soepele aansluiting van leerlingen wanneer zij met hun ouders naar Nederland terugkeren. Ons onderzoek 'Terug in Nederland' (2012) toonde aan dat de aansluiting destijds zonder veel problemen verliep, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs.

Veel besturen hebben in 2013 ingespeeld op het wegvallen van de subsidie. Scholen met veel expat-ouders verhogen veelal de ouderbijdrage. Dat geldt zowel voor de dagscholen als de NTC-scholen. De verwachting is dat met name NTC-scholen met veel lokaal gevestigde ouders (zonder binding met het internationale bedrijfsleven) financieel in de problemen komen. In het najaar van 2013 zijn we daarom een bevraging begonnen onder alle Nederlandse scholen in het buitenland naar maatregelen die ze nemen om het wegvallen van de subsidie op te vangen. Hierover brengen we in het najaar van 2014 een rapport uit. De resultaten van deze bevraging betrekken we ook bij reguliere instellingsbezoeken.

Resultaten instellingsbezoeken 2013

In 2013 hebben we in totaal 40 basisscholen bezocht, waarvan twee voor volledig basisonderwijs. Vijf NTC-scholen zijn ten opzichte van het vorige bezoek sterk verbeterd en hebben basistoezicht gekregen. Twee NTC-scholen hebben aangepast toezicht gekregen vanwege onvoldoende kwaliteit. In 2013 hebben we 17 scholen voor voortgezet onderwijs bezocht, waarvan twee dagscholen. Een dagschool en één NTC-school die we eerder als zwak beoordeelden, zijn in 2013 beter geworden. Daartegenover staat dat twee andere NTC-scholen voor voortgezet onderwijs aangepast toezicht hebben gekregen.

Om uiteenlopende redenen, waaronder de (verwachte) sluiting van de school, negatieve reisadviezen of efficiency, hebben in 2013 een aantal geplande bezoeken niet plaatsgevonden. Het gaat om één dagschool voor basisonderwijs, vier NTC-basisscholen en twee NTC-scholen voor voortgezet onderwijs. Waar mogelijk vinden deze bezoeken in 2014 alsnog plaats.

3.1.5.6 Internationale scholen in Nederland

De inspectie houdt toezicht op het Internationaal Georiënteerd Basisonderwijs (IGBO) en het Internationaal Georiënteerd Voortgezet Onderwijs (IGVO) in Nederland. De betreffende scholen verzorgen Engelstalig onderwijs aan kinderen die (tijdelijk) in Nederland zijn. Het gaat om Nederlandse scholen met een internationale afdeling. De scholen ontvangen een subsidie van de overheid.

¹ Begin 2014 is alsnog een tijdelijke subsidie (2014-2016) toegekend voor de Nederlandse scholen in het buitenland.

Sinds 2012 hebben we toezicht op de niet-bekostigde internationale scholen in Nederland, volgens de Regeling Aanwijzing internationale en buitenlandse scholen. Het gaat daarbij uitsluitend om toezicht op de Nederlandse taallessen aan leerlingen met een Nederlands paspoort. We zijn in 2013 gestart met een inventariserende ronde. Het gaat om scholen die geaccrediteerd zijn door een internationale onderwijsorganisatie of onder toezicht staan vanuit het land van herkomst.

3.1.5.7 Europese scholen

Een Raad van inspecteurs houdt toezicht op veertien Europese scholen en acht geassocieerde scholen in Europa. Elke lidstaat van de Europese Unie is in deze raad vertegenwoordigd door een inspecteur primair onderwijs en een inspecteur secundair onderwijs. Anders dan in Nederland vervullen de inspecteurs in de raad ook de rol van werkgever van de door Nederland gedetacheerde docenten. Het toezicht op de Europese scholen en de accreditatie van de geassocieerde scholen is vastgelegd door de Europese Unie. In 2013 heeft de inspectie voldaan aan alle taken en verplichtingen. In totaal zijn op zes scholen veertien door Nederland gedetacheerde leraren beoordeeld en waren de Nederlandse inspecteurs betrokken bij de werving van tien nieuwe leraren en een nieuwe directeur. De Nederlandse inspecteur secundair onderwijs heeft de examens Muziek en Nederlands samengesteld. Verder is er door beide inspecteurs gewerkt aan de ontwikkeling van beleid onder andere met betrekking tot assessment en kwaliteitszorg.

3.1.5.8 Caribisch Nederland

De inspectie voert sinds 2011 toezicht uit op de scholen en instellingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba, de nieuwe Nederlandse (bijzondere) gemeenten: twaalf basisscholen, drie expertisecentra onderwijszorg (EOZ), drie scholengemeenschappen vo/mbo, drie sociale Kans-trajecten en één niet-bekostigde basisschool. In totaal gaat het om 26 objecten van toezicht (onderwijskundige eenheden). We bezoeken alle objecten van toezicht tweemaal per jaar.

In april 2013 hebben we op alle scholen/instellingen gesprekken gevoerd over de voortgang van het verbetertraject dat loopt tot en met 2016, de zogenaamde Onderwijsagenda Caribisch Nederland. Daarnaast is op alle scholen onderzoek gedaan naar de inhoud van personeels- en leerlingendossiers. Op Bonaire is op de mbo-opleiding een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de examinering.

In september 2013 hebben we op alle vestigingen kwaliteitsonderzoek uitgevoerd (behalve op de niet-bekostigde basisschool). Naast de kwaliteitsonderzoeken en gesprekken onderhouden we ook regelmatig contact met de besturen van de drie (bijzondere) gemeenten en de leerplicht-ambtenaren.

In het voorjaar van 2013 hebben we inventariserend onderzoek gedaan naar de financiële positie van de besturen en de bedrijfsvoering van de scholen. In de toekomst voeren we het toezicht geïntegreerd (financiën en kwaliteit) uit.

In het najaar van 2013 hebben we gewerkt aan een themarapportage over het onderwijs in Caribisch Nederland, op verzoek van de Tweede Kamer. Publicatie vindt plaats in het voorjaar van 2014.

3.2 Kennisnetwerken

Algemeen

De inspectie kent de zogeheten Academische Werkplaats (AWP), een platform waarin de inspectie in nauwe samenwerking met de wetenschap en het scholenveld onderzoek doet naar relevante thema's op onderwijsgebied. Hoofddoel is innovatie van het toezicht. Er zijn in 2013 drie academische werkplaatsen gestart: Stelsel en allocatie, Effecten gedifferentieerd toezicht en Sociale opbrengsten. Ook de volgende thema's zijn van belang: De Leraar, Bestuur & Management en Opbrengsten.

Academische Werkplaats 'Stelsel en allocatie'

In de Academische Werkplaats 'Stelsel en allocatie' vindt onderzoek plaats naar de kwaliteit van het onderwijs en ontwikkelingen in het onderwijsstelsel. De inspectie werkt samen met onderzoekers van de Universiteit Maastricht (UM) en collega's uit het onderwijsveld. Allocatie van leerlingen en leraren is een belangrijk thema in de gezamenlijke onderzoeksprojecten: zit de juiste leerling/leraar op de juiste plek?

De samenwerking met de UM is eind december 2013 versterkt door de benoeming van dr. Inge de Wolf als (bijzonder) hoogleraar aan de UM. Zij vervult voor één dag per week de leerstoel 'Education System(s)'. De inspectie wil hiermee een stevige, methodologische basis realiseren voor het Onderwijsverslag en de vernieuwing van ons stelsel- en thematisch toezicht.

Academische Werkplaats 'Sociale opbrengsten'

In 2012 is dr. Anne Bert Dijkstra benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Toezicht & Socialisatie, scholen en onderwijsbestel' aan de Universiteit van Amsterdam. Onderzocht wordt welke factoren de kwaliteit van het onderwijs op het punt van sociale opbrengsten bepalen. Dat helpt niet alleen het toezicht te richten, maar geeft ook scholen kennis voor ontwikkeling van hun onderwijs.

Academische Werkplaats 'Effecten van gedifferentieerd toezicht'

In de Academische Werkplaats 'Effecten van gedifferentieerd toezicht' wordt de beleidstheorie achter (de ontwikkeling van) het gedifferentieerde toezicht onderzocht. Dit doen we in samenwerking met de Universiteit Twente waar dr. Frans Janssens een bijzonder hoogleraarschap vervult. In een promotietraject wordt onderzocht in hoeverre het mogelijk is om zelfevaluaties van basisscholen te gebruiken voor zowel schoolverbetering als toezicht.

Overleg met ringen

Ook in 2013 heeft de inspectie weer regelmatig overleg gevoerd met de zogeheten ringen – groepen van besturen of onderwijsorganisaties – over wijzigingen in de werkwijze en in toezichtkaders. Het overleg met de ringen bepaalt mede het draagvlak voor wijzigingen in ons toezicht.

3.3 Informatiebeleid

In het informatiebeleid van de inspectie stond in 2013 de afronding van een ingrijpende vernieuwing van de interne informatiesystemen centraal. In 2011 is een taskforce met deze opdracht aan de slag gegaan. In 2013 werd de opdracht voltooid. In dit traject hebben we onder meer de bestaande, uiteenlopende systemen voor toezichtregistratie vervangen door een integraal basisinformatiesysteem voor de inspectie: Ibis. Daarnaast is het verouderde documentmanagementsysteem vervangen door eDocs™ en zijn alle toepassingen voor de afhandeling van meldingen ondergebracht in Topdesk™. De nieuwe informatiesystemen zijn gebouwd op algemene principes die op alle toezichtgebieden van toepassing zijn en ondersteunen uniforme werkprocessen die alle sectoren en directies hanteren. Voor de variaties die daarbinnen noodzakelijk zijn, hanteren we configureerbare bedrijfsregels die worden beheerd door functioneel beheerders binnen de organisatie.

In 2013 is een aantal nieuwe informatiesystemen inspectiebreed in gebruik genomen. De implementatie zal ook in 2014 nog de nodige aandacht vragen. Met deze integratie en de toegenomen flexibiliteit leggen we de basis voor optimale informatievoorziening voor het toezicht in de komende jaren. Onderdelen als gebruikerstraining, inrichting en beheer blijven hoog op de agenda staan, evenals de ondersteuning van eventuele vernieuwingen in het toezicht.

Nu de vernieuwing van de interne informatiesystemen nagenoeg haar beslag heeft gekregen, hebben we de focus verlegd naar vernieuwing van de informatievoorzieningen voor de externe communicatie. In juni 2013 is een nieuw strategisch informatiebeleidsplan vastgesteld. Centrale thema's zijn: intensivering van de digitale communicatie met zowel het onderwijsveld als het

publiek, transparantie van toezichtresultaten en het verzamelen van toezichtinformatie uit online media en nieuwe digitale informatiebronnen.

Met het strategisch informatiebeleidsplan hebben we in 2013 een projectenagenda vastgesteld die we de komende jaren uitvoeren. Belangrijke elementen daaruit zijn de integrale vernieuwing van de website van de inspectie, publicatie van toezichtgegevens als open data, en de uitbreiding van het bestaande portaal voor communicatie met het onderwijsveld tot een volwaardig extranet waarbinnen uiteenlopende doelgroepen volledig digitaal met de inspectie kunnen communiceren. Verschillende projecten zijn in 2013 al van start gegaan. Hierdoor is het bijvoorbeeld mogelijk om medio 2014 een eerste versie van de nieuwe website te presenteren.

3.4 Samenwerking met andere inspecties

De Inspectie van het Onderwijs werkt met verschillende andere inspecties samen. Structureel is dat het geval binnen de Inspectieraad, het verband voor samenwerking tussen de rijksinspectiediensten. In 2013 vonden verschillende projecten en ontwikkelingen plaats, waaronder:

- lidmaatschap van de inspecteur-generaal van het Dagelijks Bestuur van de Inspectieraad;
- ontwikkeling van een gedeeld begrippenkader van de inspectiediensten;
- opzet van een gezamenlijke Academie voor Toezicht;
- deelname aan het Kennisplatform van de Inspectieraad;
- deelname aan het programma Systeemtoezicht van de Inspectieraad;
- verkenning van de mogelijkheden om in het kader van project SGO-6 van minister Blok een gezamenlijke wet voor de inspecties te ontwerpen;
- deelname aan het KWAS-onderzoek: Kwetsbaarheidsanalyse Spionage.

Gedeeltelijk binnen het verband van de Inspectieraad is er sprake van samenwerking in het kader van het Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ). Zie voor de link naar STJ: <http://www.jeugdinspecties.nl/>.

3.5 Samenwerking internationaal

We werken samen met onderwijsinspecties in het buitenland. Dit doen we om de professionaliteit van de inspecteurs, de organisatie en het toezicht te versterken. Het gaat hierbij om het uitwisselen van kennis en ervaring, en deelname aan internationale projecten in bilateraal en multilateraal verband en projecten in het kader van de Standing International Conference of national and regional Inspectorates of education (SICI). SICI is de vereniging van Europese onderwijsinspecties waarin ruim dertig landen en deelstaten intensief samenwerken.

In oktober 2013 stelde SICI het Bratislava Memorandum vast; de meerjarenstrategie. Daarin staat de vraag centraal hoe je als inspectie kunt inspelen op de veranderingen in de 21ste eeuw en de innovaties in het onderwijs. Dit is een voorbeeld van intensieve samenwerking die bijdraagt aan de ontwikkeling van ons toezicht, bijvoorbeeld voor het ontwerp van gedifferentieerd toezicht.

Thema's die in 2013 de revue passeerden in de internationale activiteiten, waren:

- *Inspecting the Future;*
- *Evaluating Process Quality in Schools;*
- *Inspection Outcome Data - Collection and Use.*

We ondersteunen landen die een toezichtstelsel naar Nederlands model willen opbouwen. Afgelopen jaar waren er diverse begeleidingsprojecten. Zo hebben we docenten in Kenia begeleid voor het project *Teachers for Teachers* en hebben we trainingen in lesobservatie verzorgd aan Portugese inspecteurs. In Oman werken we aan de kwaliteitszorg in het beroepsonderwijs.

Teams van inspecteurs uit Nederland, Vlaanderen en Duitsland hebben elkaar feedback gegeven over elkaars toezichtstelsysteem in zogenoemde peer reviews die een belangrijk instrument binnen onze kwaliteitszorg zijn. We droegen ook bij aan het OECD Review, Evaluation and Assessment Frameworks.

Het Nederlandse inspectiesysteem staat al jaren hoog aangeschreven in Europa. We investeren op verschillende manieren in kennis delen en kennis opdoen. Zo ontvangen we regelmatig buitenlandse delegaties die we informeren over het Nederlands onderwijssysteem, ons toezichtstelsysteem en onze organisatie. In het afgelopen jaar hebben we delegaties ontvangen uit Bulgarije, Chili, Cyprus, Duitsland (Niedersachsen, Berlijn, Keulen), Engeland, Frankrijk, Indonesië, Italië, Litouwen, Noorwegen, Oman, Roemenië, Slovenië, Turkije, Verenigde Staten (Boston), Zuid-Afrika, Zweden en Zwitserland.

4 Mensen en middelen

4.1 Organisatiestructuur

4.1.1 Inspectieleiding

De inspectieleiding bestond in 2013 uit:

drs. Annette Roeters
Inspecteur-generaal

dr. Arnold Jonk
Hoofdinspecteur primair onderwijs en expertisecentra

drs. Rick Steur
Hoofdinspecteur voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en hoger onderwijs (tot 1 november 2013)

drs. Monique Vogelzang
Hoofdinspecteur voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en hoger onderwijs (vanaf 1 november 2013)

4.1.2 Management

De sectoren worden aangestuurd door directeuren:

- drs. Jan van der Pol, directeur Toezicht po;
- drs. Rutger Meijer, directeur Toezicht po;
- drs. Henk den Boer, directeur Toezicht vo;
- drs. Christa Broeren, directeur Toezicht ec;
- mr. drs. Gerard Bukkems, directeur Toezicht bve;
- drs. Erik Martijnse, directeur Toezicht ho.

Daarnaast zijn er nog de volgende directeuren:

- dr. Bert Bulder, directeur Kennis;
- Dion Kotteman MBA, directeur Rekenschap & Juridische Zaken a.i. (tot 1 januari 2014);
- drs. Diana Teunissen, directeur Staf (tot 1 december 2013);
- drs. Cas Teijssen, directeur Staf (vanaf 1 januari 2014);
- drs. Jeroen van Wingerde RA, directeur Rekenschap & Juridische Zaken (vanaf 1 januari 2014).

4.2 Organisatieontwikkeling

4.2.1 Feiten en cijfers

Ontwikkelingen

Het versterken en intensiveren van het financiële toezicht en het differentiëren van het kwaliteits-toezicht heeft geleid tot uitbreiding van de taken van de inspectie. Het personeelsbestand is in 2013 dan ook gegroeid, namelijk van 523 fte's per 1 januari 2013 naar 567 fte's per 31 december 2014. Het aantal fte's voor het toezicht bedraagt 481. Dit is inclusief onze directie Kennis (expertisebureau).

De verwachte uitstroom is vooralsnog uitgebleven. Dat komt voornamelijk door de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en de afschaffing van de regelingen voor vervroegd uittreden (zoals

FPU). We verwachten voor de periode tot 2020 opnieuw een (grote) uitstroom en houden daar in het nieuwe, nog te ontwikkelen strategisch personeelsplan rekening mee.

Enkele kerncijfers

De gemiddelde leeftijd van het personeel van de inspectie was eind 2013 49,2 jaar. Het gemiddeld aantal (rijks)dienstjaren bedraagt 12. In 2013 was het ziekteverzuim (inclusief langdurig zieken) 4,3 procent. Het opleidingsniveau van onze medewerkers is als volgt: 54 procent academisch, 25 procent hoger beroeps- onderwijs, 18 procent middelbaar beroepsonderwijs en 3 procent lager beroepsonderwijs/vmbo.

TABEL 5
Kerncijfers organisatie 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Bezetting in personen	524	524	529	524	532
Bezetting in fte	474	480	487	481,6	523
Gemiddelde leeftijd	48,4	49,2	49,3	49,6	49,2
Ziekteverzuim (% inclusief langdurig zieken)	4,9	4,3	4,2	4,3	4,3
Vrouwelijke werknemers (%)	61	60	62	63	62
Gemiddelde (rijks)dienstjaren	11,6	12,3	12,3	12,3	12,0

4.2.2 Personeelsbeleid / personeelsontwikkeling

Strategisch Personeelsplan

De inspectie heeft een Strategisch Personeelsplan over de periode 2010-2015 voor de ontwikkeling van organisatie en medewerkers.

Onderdeel van dit plan is het sturen op samenwerking binnen de toezichtteams. In september 2013 is het leiderschapsprogramma voor teamleiders afgerond. Het programma startte in 2011. De functie van teamleider is binnen de organisatie zichtbaarder geworden. Dit heeft sterk bijgedragen aan de teamvorming binnen de inspectie. Het team is de basis voor iedere medewerker en een belangrijke schakel tussen de individuele medewerker en de inspectieleiding.

Ook op het punt van de (verdere) professionalisering hebben we voortgang geboekt. Het gaat hierbij om 'inspecteren met effect'. In 2013 hebben veel medewerkers deelgenomen aan discussies, professionaliseringsdagen en inspiratiesessies, onder andere verzorgd door een van onze hoofdinspecteurs. Onze kernwaarden zijn hierbij steeds als uitgangspunt genomen.

De medewerker en zijn of haar leidinggevende zijn primair verantwoordelijk voor de ontwikkeling en professionalisering op individueel niveau. We hebben de cyclus van start- en functioneringsgesprekken in 2013 versterkt met instrumenten die gericht zijn op de ontwikkeling van medewerkers, onder andere nieuwe functieprofielen, een feedbacktool en een personeelsanalyse. Bij de ontwikkeling van medewerkers gaat het zowel om gerichte professionalisering (vanuit vak en functie) als om persoonlijke ontwikkeling.

Medewerkerstevredenheidsonderzoek

In 2013 is het tweejaarlijks Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) gedaan. Medewerkers van de inspectie zijn over het algemeen tevreden over de inspectie, hun baan en de opleidingsmogelijkheden. Ze ervaren een hoge werkdruk. Factoren als eigen regelruimte en steun van collega's en leidinggevende zijn energiebronnen.

4.2.3 Arbeidsomstandigheden

Het algemene Arbobeleid van de Inspectie van het Onderwijs is op orde en past binnen het beleidsplan Arbo en Gezondheid van OCW. Op OCW-niveau werken we intensief samen in de Expertgroep

Arbo. Naar aanleiding van de Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) van 2012 zijn we in 2013 begonnen met de uitvoering van het plan van aanpak. Verder heeft de Arbocoördinator advies uitgebracht over het flexwerken per 1 januari 2014 en de aanpassing van de huisvesting in Utrecht.

4.2.4 Bedrijfs hulpverlening

Er waren in 2013 vijf ongevalsmeldingen, evenveel als in 2012. Daarvan leidden er twee tot kortdurend verzuim. Er waren elf calamiteitenmeldingen (stroomstoringen en stormschade alsmede wateroverlast); in 2012 waren dit er zestien.

4.2.5 Ongewenst gedrag en integriteit

In 2013 waren er zeven (2012: tien) meldingen 'ongewenst gedrag en integriteit'. Het betrof vooral meldingen in het kader van verstoorde arbeidsverhoudingen. Er waren twee meldingen van ongewenst gedrag/agressie of geweld door derden tegen medewerkers van de inspectie. In één geval is dit gemeld bij de politie.

4.3 Begroting en realisatie

In de managementafspraken 2013 met het ministerie van OCW sloot het bestedingsplan op nihil. Het financieel resultaat sluit op een onderuitputting van € 91.000 (tabel 6, Middelen en uitgaven in 2013). Het toegenomen budget is te verklaren uit de extra middelen die we in 2013 ontvangen hebben voor de uitvoering van continuïteitstoezicht en differentiatie in het toezicht.

TABEL 6
Middelen en uitgaven in 2013

getallen * 1000€		Middelen en uitgaven 2013	
		Begroting	Realisatie
Personele uitgaven	Salarissen	40.270	41.034
	Overige personele uitgaven	2.454	2.307
Materiële uitgaven	Huisvesting	3.465	3.225
	Info voorziening en automatisering	6.282	8.735
	Overige materiële uitgaven	7.291	7.472
	Totaal	59.762	62.774
	Middelen	59.765	62.865
	Saldo	3	91

4.3.1 Personele uitgaven

Door de aanstelling van extra (tijdelijk) personeel zijn de salariskosten gestegen. Die extra kosten zijn betaald uit de toegenomen middelen.

4.3.2 Huisvesting

De inspectie heeft in 2013 een van haar kantoren afgestoten. Hierdoor zijn de huisvestingskosten lager uitgevallen dan begroot.

4.3.3 Informatievoorziening en automatisering

Voor ICT was er in 2013 een budgetoverschrijding. Deze heeft te maken met de vergraving van een aantal ICT-projecten en de verhoging van het aantal werkplekken als gevolg van de aanstelling van tijdelijk extra personeel. Daartegenover staat dat er extra middelen zijn vrijgekomen voor de ontwikkeling van nieuwe tools voor het toezicht.

4.3.4 Overige materiële uitgaven

De overschrijding op de post materiële uitgaven heeft te maken met inhuur van personeel en uitbesteding van werk in het kader van de ontwikkeling van het toezicht, met name voor piekwerkzaamheden.

5 Feedback van stakeholders

5.1 Algemeen

De inspectie heeft de ambitie om stakeholders niet alleen helder te informeren, maar ook met hen te communiceren en hen actief om feedback te vragen. Op het gebied van digitale communicatie hebben we daarom in 2013 geïnvesteerd in de ontwikkeling van een nieuwe, gebruikersvriendelijke en interactieve website; deze gaat medio 2014 online. De resultaten van een informatiebehoefte-onderzoek vormden het uitgangspunt voor de website; daarnaast hebben we bij de ontwikkeling van de website gebruik gemaakt van de feedback uit de verschillende doelgroepen. De best bezochte pagina's van de website in 2013 waren 'zoek scholen' en de lijsten met zeer zwakke scholen en opleidingen.

Ook gebruiken we persoonlijke vormen van contact om feedback te krijgen, zoals bijeenkomsten met leraren, schoolleiders, besturen en brancheorganisaties. Bij de aanloop naar de presentatie van het Onderwijsverslag vindt bijvoorbeeld elk jaar overleg plaats met stakeholders. Dit is ook in 2013 gebeurd. Ook hebben we bij de ontwikkeling van het toezicht (zie paragraaf 2.3) veel doelgroepen betrokken en bijeenkomsten georganiseerd, zodat we feedback direct konden verwerken.

In 2013 hebben we voor het eerst via internetconsultatie feedback gevraagd. Het betrof het concepttoezichtkader voor de samenwerkingsverbanden. Via de website www.internetconsultatie.nl konden ouders, schoolbesturen, gemeenten en andere geïnteresseerden het toezichtkader lezen en erop reageren. Naar aanleiding hiervan hebben we zeventien openbare reacties en enkele niet-openbare reacties ontvangen. Alle reacties zijn bij de aanpassing van het kader betrokken. Op de website hebben we een terugkoppeling gepubliceerd.

5.2 Twitter

Het corporate Twitteraccount is in 2013 gegroeid naar zo'n 9.340 volgers. Via Twitter worden ons veel vragen gesteld. Ook vangen we via Twitter signalen op die relevant kunnen zijn voor ons toezicht.

In 2013 verschenen er 6.165 berichten over de inspectie² op Twitter (exclusief retweets). Dit is een stijging van 51 procent ten opzichte van 2012. In 2013 werd op Twitter positiever over de inspectie gesproken dan in 2012. Toen was 21 procent van de berichten negatief; in 2013 is dit gedaald naar 14 procent (afbeelding 1).

² Zoektermen: @onderwijsinsp, onderwijsinspectie, schoolinspectie, inspectie van het onderwijs, inspectie onderwijs, inspectie school, ivho, Arnold Jonk, Annette Roeters, Rick Steur

AFBEELDING 1

Sentiment van berichten over de inspectie in 2012 en 2013

In 2013 is het meest besproken onderwerp op Twitter, in relatie tot de inspectie, de examenfraude in het voortgezet onderwijs.

5.3 Klachten en signalen

5.3.1 Klachten

We hebben in 2013 twaalf klachten over onszelf in behandeling gehad. Tien daarvan zijn afgedaan. Zes klachten zijn overgedragen aan de Klachtadviescommissie. Twee daarvan waren op 31 december 2013 nog in behandeling.

De klachten betreffen de volgende onderwerpen:

- een inspectierapport (vijfmaal);
- wijze van onderzoek (tweemaal);
- handelswijze (vertrouwens)inspecteur (tweemaal);
- de klachtbehandeling van de inspectie (eenmaal);
- vakantieregeling VO/VSO (eenmaal);
- handelwijze loket (eenmaal).

5.3.2 Signalen / Loket Onderwijsinspectie

Algemeen

Het Loket Onderwijsinspectie beantwoordt vragen van scholen, besturen, ouders en andere belangstellenden over bijvoorbeeld ons toezicht, de website of het Internet Schooldossier (ISD). Informatie die via het Loket binnenkomt en die relevant is voor het toezicht (bijvoorbeeld klachten over scholen) gaat direct door naar de toezichtteams. We maken rapportages om inzicht te krijgen in aantallen vragen, doorlooptijden en trends.

Het Loket fungeert als achterwacht voor de vertrouwensinspecteurs.

Aantallen vragen (per e-mail en telefonisch)

In 2013 hebben we 9.700 e-mails beantwoord. In 75 procent van de gevallen ging het om een vraag, in 15 procent van de gevallen om een klacht/melding over een school of instelling. Het Loket beantwoordde 60 procent van deze e-mails en deed dat gemiddeld binnen vier werkdagen. Over het geheel genomen bedroeg de gemiddelde behandeltijd van e-mails acht werkdagen; 88 procent werd binnen vijf werkdagen beantwoord.

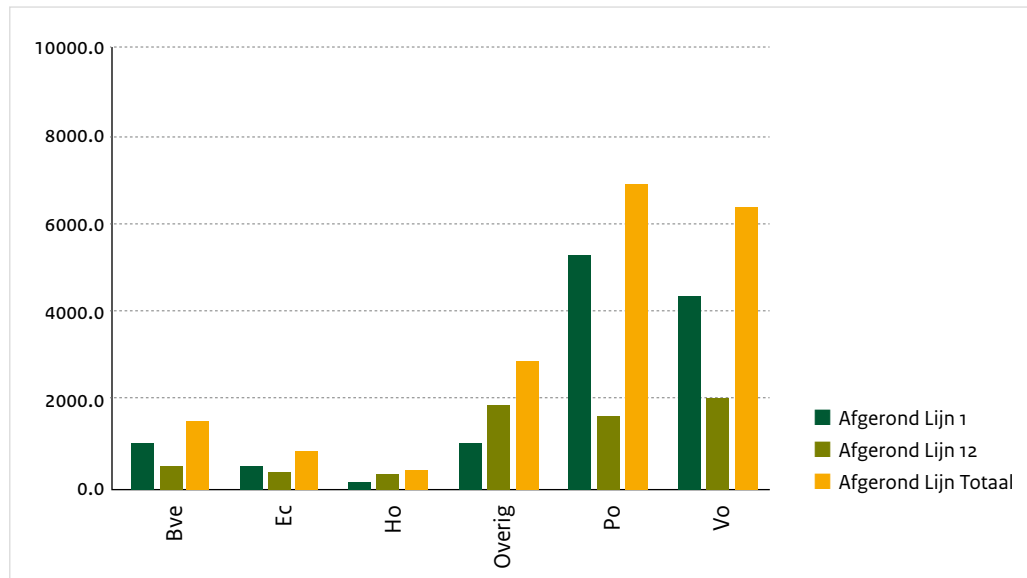
In 2013 hebben we 14.700 telefoongesprekken beantwoord die via het Loket binnenkwamen. Ook hier ging het in 75 procent van de gevallen om een vraag, in 15 procent van de gevallen ging het om een klacht/melding voor de vertrouwensinspecteur.

Ruim 60 procent van die gesprekken is geregistreerd. Bellers moesten gemiddeld 32 seconden wachten voordat zij iemand aan de telefoon kregen. 70 procent van de telefoongesprekken werd door het Loket afgehandeld.

AFBEELDING 2

Verwerking meldingen in 2013

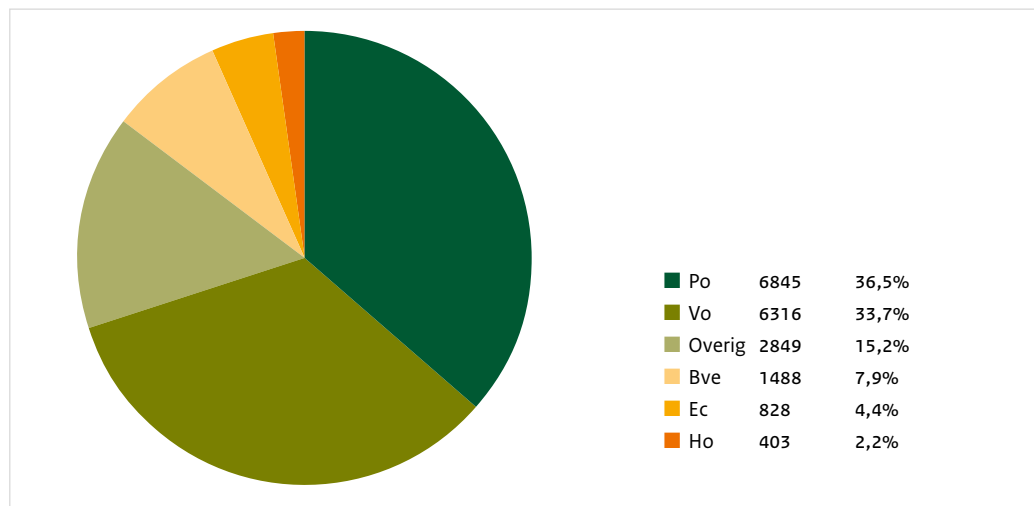
Aantal meldingen (telefoon en e-mail) afgerond door lijn 1 (Loket), lijn 2 (primair proces) en totaal.

Onderwerpen

De meeste meldingen (telefoon en e-mail) gingen over het basis- of het voortgezet onderwijs; samen zijn deze twee sectoren verantwoordelijk voor 70 procent van alle meldingen bij het Loket.

AFBEELDING 3

Aantal meldingen per sector in 2013

Aantal meldingen (telefoon en e-mail) per sector.

De meeste meldingen bij het basisonderwijs gingen over het inloggen in het Internet Schooldossier en over onze onderzoeken/bezoeken. Bij de meldingen over het voortgezet onderwijs, gingen verreweg de meeste meldingen over examinering en toetsing (35 procent).

De top 10 van meldingen ziet er als volgt uit:

Top 10 telefoon

1. Examinering en toetsing (vo)	1.357
2. Inloggen in het Internet Schooldossier (po)	434
3. Inspectie onderzoek/bezoek (po)	381
4. Beleid school (po)	179
5. Schorsing/verwijdering (vo)	159
6. Toelating/overgang (vo)	155
7. Examinering en toetsing (po)	153
8. Opbrengsten (po)	153
9. Internet Schooldossier overig (po)	135
10. Beleid school (vo)	118

Top 10 e-mail

1. Examinering en toetsing (vo)	843
2. Beleid school (po)	278
3. Website zoek scholen (po)	269
4. Opbrengsten (po)	265
5. Zorg en begeleiding (po)	249
6. Internet Schooldossier overig (po)	225
7. Examinering en toetsing (po)	199
8. Toelating/overgang (vo)	178
9. Schorsing/verwijdering (vo)	169
10. Toelating/overgang (po)	153

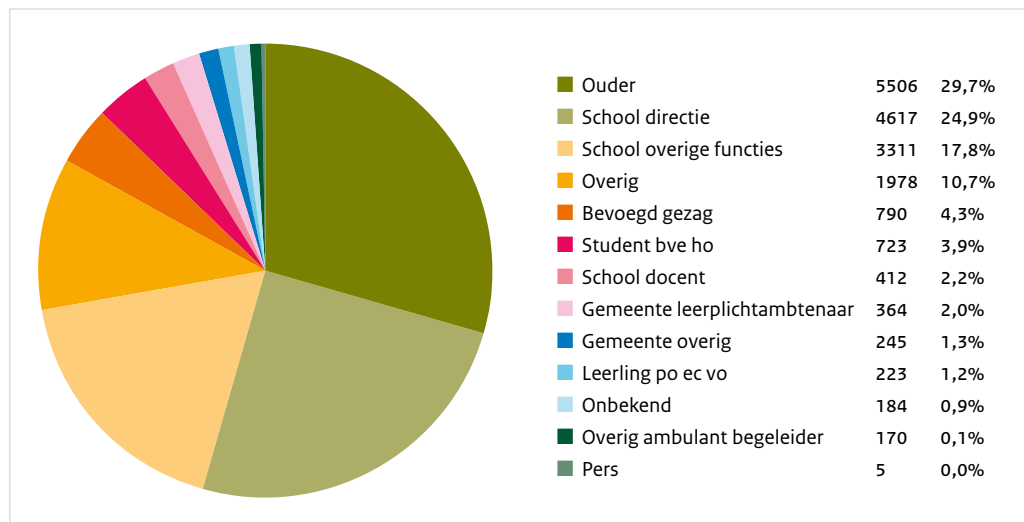
Soort melder

De meeste meldingen komen van scholen (ruim 45 procent). Een kleine 30 procent van de meldingen komt van ouders. De meeste meldingen van ouders gaan over veiligheid (meestal meldingen voor de vertrouwensinspecteur) of hebben te maken met zaken die onder het beleid van een school vallen.

Scholen stellen vooral vragen over examinering en toetsing, over het inloggen in het Internet Schooldossier en over onderzoeken/bezoeken van de inspectie.

AFBEELDING 4

herkomst meldingen (telefoon en e-mail)

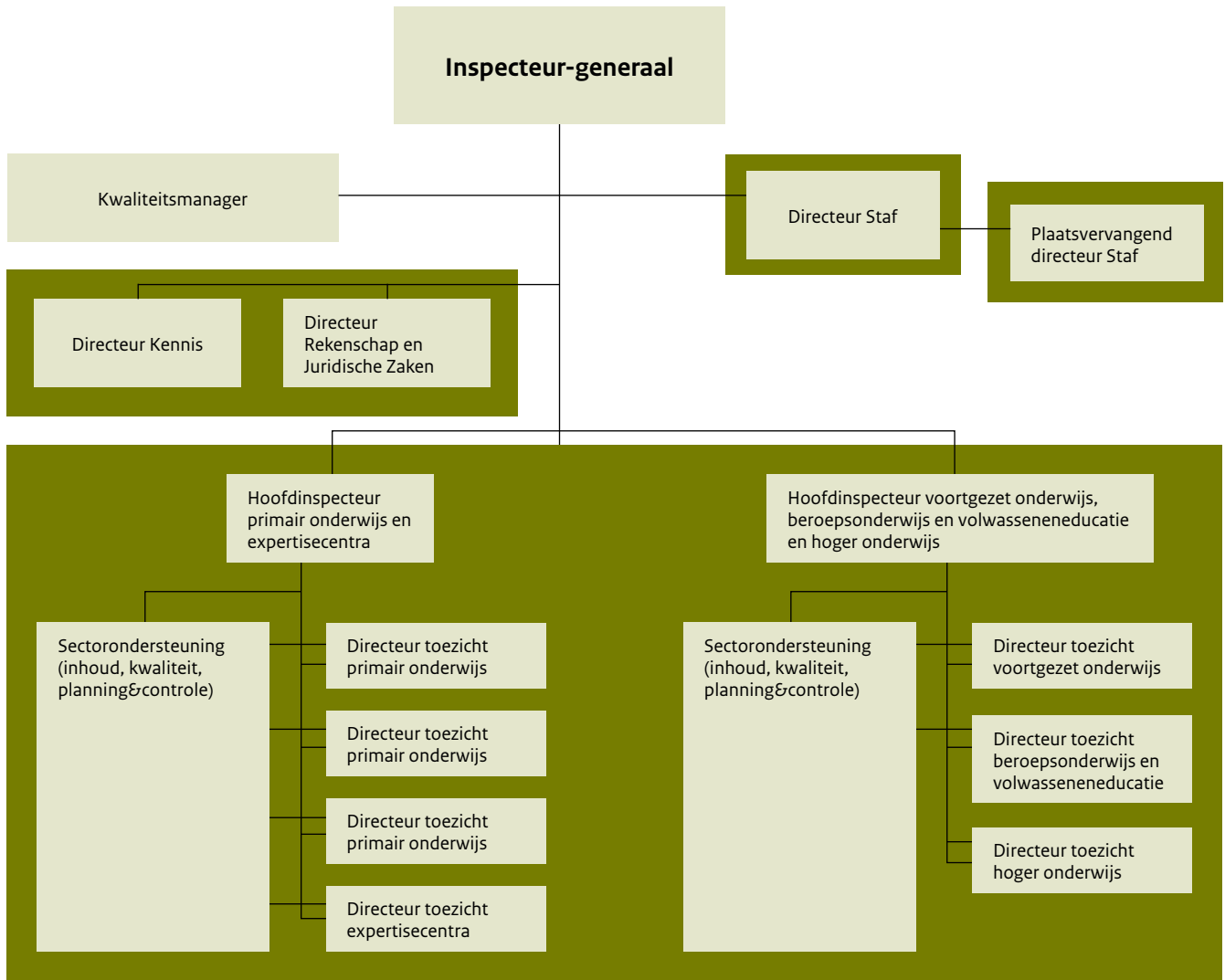
5.4 Tevredenheidsonderzoek

De Inspectie van het Onderwijs voert al langere tijd tevredenheidsonderzoeken uit onder besturen en scholen in de sectoren basisonderwijs, voortgezet onderwijs, expertisecentra en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. We gebruiken een digitale vragenlijst om de tevredenheid te meten. Scholen vullen deze vragenlijst vrijwillig in. De tevredenheidsonderzoeken dienen twee doelen. Het eerste is individuele terugkoppeling (feedback) naar de inspecteur over de waardering voor het inspectiebezoek. Dat geeft tevens inzicht in het functioneren van het inspectieteam. Het tweede doel is zowel per sector, als voor de hele inspectie; inzicht te krijgen in de waardering van onze werkwijze.

Het tevredenheidsonderzoek laat door de jaren heen in alle sectoren een overwegend positief en stabiel beeld zien. Scholen en instellingen zijn vooral tevreden over het contact met de inspecteur, het bezoek zelf en het resultaat van het bezoek. Het minst positief zijn scholen en instellingen over de uitgangspunten van het toezicht. Een kwart tot ruim 40 procent van de scholen is van mening dat de inspectie andere factoren dan opbrengsten onvoldoende meeweegt. Ook is zo'n 10 tot 15 procent van mening dat de opbrengsten van het inspectiebezoek niet in de juiste verhouding staan tot de investering en dat er onvoldoende rekening gehouden wordt met de specifieke situatie van de school.

Scholen en instellingen zijn in het algemeen zeer tevreden over het inspectiebezoek en de daaraan gekoppelde verbeterafspraken. De tevredenheid is in 2012-2013 verder toegenomen en dat is terug te zien in de rapportcijfers over het gehele bezoek. Deze zijn bij de meeste sectoren hoger dan bij de vorige meting(en) en komen uit op een 7,5 of hoger.

Bijlage 1 Organogram per 31 december 2013

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2014-07 | gratis
ISBN: 978-90-8503-329-5

Gefotografeerde instelling
Wageningen University, Wageningen

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden
vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs:
www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | april 2014